

KOSKE
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

RAPORTEJA 33

**KESKI-SUOMEN
SOSIAALIPÄIVYSTYKSEN
VUOSI 2011**

SOSIAALI
ALAN
OSAAMIS
KESKUKSET
10 **VUOTTA**

SIVI TALVENSOLA

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Raportteja 33

Osoite:

Matarankatu 4, 40100 Jyväskylä

www.koskeverkko.fi

ISBN 978-952-5477-37-5

ISSN 1459-4757 (painettu)

ISSN 1459-579X (verkkojulkaisu)

Painopaikka

Sovatek, Jyväskylä 2012

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Sivi Talvensola
Raportin nimi	Keski-Suomen sosiaalipäivystyksen vuosi 2011
Kustantaja	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Painopaikka	Sovatek
Vuosi	2012
Sivumäärä	35 + 7 liitettä
Sarjanro	Raportteja nro 33

Kuntien sosiaalipalvelujen kokonaisuuteen kuuluvalla sosiaalipäivystyksellä tarkoitetaan välttämättömien ja kiireellisten sosiaalipalvelujen järjestämistä ympärivuorokautisesti siten, että pystytään vastaamaan kuntalaisten välittömiin sosiaalipalvelujen tarpeisiin erilaisissa kriisi- ja hätätilanteissa sekä ohjaamaan kuntalaisia saamaan muuta apua (Kiireellinen sosiaalipalvelu 2005, 14). Raportissa kuvataan Keski-Suomen virka-ajan ulkopuolisen sosiaalipäivystyksen toimintaa ja tilastoja vuodelta 2011.

Maakunnan kolme sosiaalipäivystysaluetta, Mobile-kunnat, Saarikka ja Viitaseutu, jatkoivat toimintaansa vuoden 2010 tapaan. Virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystys perustui päivystäjien vapaamuotoiseen varallaoloon oman virkatyönsä ohella. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus vastasi edelleen sosiaalipäivystyksen maakunnallisesta koordinoinnista.

Sosiaalipäivystyksen järjestämisessä otettiin vuoden aikana askel uutta kohti. Kehittämistyöryhmän työn tuloksena syntyi malli sosiaalipäivystyksiköstä, jonka toimialueena on nykyiset 15 Mobile-kuntaa. Yksikkö aloittaa toimintansa huhtikuun alussa 2012. Uudistuksen myötä Kosken tuottama sosiaalipäivystyksen koordinoituintoiminta päättyy 31.3.2012. Pohjoisen Keski-Suomen päivystykset jatkavat toimintaansa kuten aiemmin.

Keski-Suomen sosiaalipäivystyksissä tilastoitiin 1467 eri päivystystapahtumaa vuoden 2011 aikana. Päivystystilanteiden määrä kasvoi lähes 50 % vuodesta 2010. Kasvu keskittyi pääosin 15 Mobile-kunnan alueelle, jossa tapahtui 94 % maakunnan päivystystilanteista. Sosiaalipäivystyksen tarvetta aiheuttivat yhä pääasiassa karkaamiset, päihteiden käyttö ja väkivalta tai sen uhka. Noin 90 % sosiaalipäivystyksen tilanteista liittyi lapsiin, nuoriin tai lapsiperheisiin. Alaikäisiä oli kaksi kolmasosaa asiakkaista. Tilannemäärän kasvu on vaikuttanut myös sosiaalipäivystyksessä tehtyjen toimenpiteiden määrään. Kiireellisiä sijoituksia sekä lastensuojeluilmoituksia on tehty vuoden aikana huomattavasti enemmän kuin aiempina vuosina. Sosiaalipäivystäjät ovat tehneet myös avohuollon sijoituksia, tilapäismajoituksia ja kuulusteluun osallistumisia useammin kuin vuonna 2010, mutta koti- ja laitospäivystysten määrissä ei juuri ole muutosta.

SISÄLLYS

1	SOSIAALIPÄIVYSTYSTOIMINTA KESKI-SUOMESSA VUONNA 2011	3
1.1	Sosiaalipäivystyksen järjestäminen	3
1.1.1	Kriisikeskus Mobile -kunnat	4
1.1.2	Pohjoinen Keski-Suomi: Saarikka ja Viitaseutu	4
1.2	Sosiaalipäivystysjärjestelmän toiminta	4
1.3	Sosiaalipäivystyksen koordinointi ja ohjaus	5
1.4	Sosiaalipäivystäjien työohjaukset ja koulutukset	5
1.5	Sosiaalipäivystyksen kuntasopimukset, lomakkeet ja tilastointi	6
1.6	Tiedottaminen	7
1.7	Sosiaalipäivystyksen kehittäminen	7
2	TILASTOT	8
2.1	Mobile-kuntien sosiaalipäivystystapahtumat vuonna 2011	11
2.1.1	Mobile-kuntien etupäivystys	11
2.1.2	Mobile-kuntien takapäivystys	16
2.2	Saarikan sosiaalipäivystys	23
2.3	Viitaseudun sosiaalipäivystys	28
3	KESKI-SUOMEN SOSIAALIPÄIVYSTYKSEN TULEVAISUUS	33
	KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	35
	LIITTEET	36

1 SOSIAALIPÄIVYSTYSTOIMINTA KESKI-SUOMESSA VUONNA 2011

Sosiaalipäivystys on osa kunnan sosiaalipalvelujen kokonaisuutta. Sosiaalipäivystyksellä tarkoitetaan välttämättömien ja kiireellisten sosiaalipalvelujen järjestämistä ympärivuorokautisesti siten, että pystytään vastaamaan kuntalaisten välittömiin sosiaalipalvelujen tarpeisiin erilaisissa kriisi- ja hätätilanteissa sekä ohjaamaan kuntalaisia saamaan muuta apua. Sosiaalipäivystäjät valmistelevat ja tekevät viranomaispäätöksiä tarvittaessa. (Kiireellinen sosiaalipalvelu 2005, 14.)

1.1 Sosiaalipäivystyksen järjestäminen

Sosiaalipäivystystoiminta Keski-Suomessa jatkui vuoden 2010 tapaan. Virka-ajan ulkopuolisen sosiaalipäivystyksen järjestämisessä kunnat toimivat yhteistyössä muodostaen kolme sosiaalipäivystysaluetta, joita ovat Mobile-kunnat, Saarikka ja Viitaseutu. Alueet kuntineen ja asukaslukuineen ilmenevät kuvasta 1.

Asukasluvut: Tilastokeskus, väkilukuarvio 31.12.2010

Kuva 1. Keski-Suomen virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystysjärjestelmä vuonna 2011

Sosiaalitoimistojen aukioloaikoina kiireellisissä sosiaalisissa kriisi- ja hätätilanteissa otettiin Mobile-kuntien ja Viitaseudun alueilla yhteys oman alueen

tai kunnan sosiaalitoimistoon. Saarikan alueella virka-aikaiseen sosiaalipäivystykseen yhteyden sai hätäkeskuksen kautta.

1.1.1 Kriisikeskus Mobile -kunnat

Kriisikeskus Mobile toimi 15 kunnan virka-ajan ulkopuolisena sosiaalipäivystyksen *etupäivystyksenä*. Mobile-kuntia ovat Hankasalmi, Joutsa, Jyväskylä, Jämsä, Keuruu, Konnevesi, Kuhmoinen, Laukaa, Luhanka, Multia, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen ja Äänekoski.

Mobile-kuntien sosiaalipäivystyksen *takapäivystysrenkas* muodostui yhdeksän kunnan sosiaalityöntekijöistä. Takapäivystysrenkaassa toimi vuoden aikana enimmillään 24 työntekijää. Sosiaalipäivystäjien tekemien päivystysviikkojen määrä vaihteli työntekijästä riippuen 0,5 viikosta viiteen viikkoon.

1.1.2 Pohjoinen Keski-Suomi: Saarikka ja Viitaseutu

Saarijärven ja Viitasaaren seuduilla sosiaalipäivystyksen järjestäminen jatkui aiempien vuosien tapaan. Pohjoisessa Keski-Suomessa toimi kaksi *etupäivystysrenkasta*: yksi perusturvaliikelaitos Saarikan kunnissa (Saarijärvi, Karstula, Kannonkoski, Kivijärvi ja Kyyjärvi) ja toinen Viitasaaren seudulla (Pihlpuudas, Viitasaari ja Kinnula). Yhteyden sosiaalipäivystäjiiin sai hätäkeskuksen kautta.

Seudut jatkoivat edelleen keskinäistä yhteistyötä järjestellen päivystysviikkonsa siten, että jommallakummalla alueella oli aina päivystäjänä virkavastuinen sosiaalityöntekijä. Toisessa renkaassa vuorossa olevan, eivirkavastuisen päivystäjän oli mahdollista ottaa tarpeen mukaan yhteyttä häneen, mikäli tilanteen hoitamisessa tarvittiin toimivaltaista sosiaalityöntekijää. Lisäksi seuduilla oli käytössä päivystäjien tueksi omia työparimalleja.

1.2 Sosiaalipäivystysjärjestelmän toiminta

Maakunnan virka-ajan ulkopuoliset sosiaalipäivystykset toimivat edelleen *ns. korkean kynnyksen periaatteella*, jossa eri viranomaiset arvioivat kuntalaisien yhteydenotoista kiireellisen sosiaalityön tarpeen ja ottivat tarvittaessa yhteyttä sosiaalipäivystyksiin.

Sosiaalipäivystäjät päivystivät matkapuhelimen välityksellä sosiaalitoimistojen aukioloaikojen ulkopuolella pääasiassa viikon kerrallaan, perjantai-illasta seuraavan viikon perjantaiamuun päivätyönsä ohella. Perusturvaliikelaitos/SoTe-kuntayhtymä Saarikan kunnissa päivystysvuorossa ollut vastasi lisäksi alueen virka-aikaisesta sosiaalipäivystyksestä.

Sosiaalipäivystyspalvelu on tarkoitettu kaikille kuntalaisille ja kunnan alueella oleskeleville.

1.3 Sosiaalipäivystyksen koordinointi ja ohjaus

Sosiaalipäivystyksen maakunnallinen koordinoituvastuu jatkui Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksella. Osa-aikaisena koordinaattorina työskenteli Sivi Talvensola. Virka-ajan ulkopuoliseen sosiaalipäivystykseen keskittyviin koordinoititehtäviin kuului sopimuksen mukaisesti:

1. Maakunnan päivystysjärjestelmien koordinointi
2. Sosiaalipäivystystä koskevien tietojen keruu, tilastointi ja raportointi
3. Tiedontuotanto sosiaalihuollon kehittämiseksi
4. Koulutuksen ja työnohjauksen järjestäminen sosiaalipäivystäjille
5. Sosiaalipäivystykseen liittyvän materiaalin ja lomakkeiston ylläpito ja päivitys
6. Tiedottaminen ja sosiaalipäivystykseen liittyvä yhteistyö mm. kuntien ja päivystäjien kesken, yhteistyökumppanien suuntaan, julkisuuteen sekä hankeyhteistyö
7. Valtakunnallinen yhteistyö
8. Sosiaalipäivystyksen ja sosiaalipäivystysjärjestelmän kehittäminen
9. Päivystysvuorojen suunnittelu ja sosiaalipäivystyskalenterin ylläpito (Mobile-kuntien osalta)

Keski-Suomen kunnat vastasivat yhteisvastuullisesti sosiaalipäivystyksen koordinoinnista aiheutuvista kustannuksista. Vuonna 2011 koordinoitukustannukset olivat Mobile-kunnissa 0,15 €/asukas ja perusturvaliikelaitos Saarikan kunnissa sekä Viitaseudulla 0,13 €/asukas. Ero palveluhinnoittelussa muodostuu yllämainitun listan kohdan 9. perusteella.

Maakunnallisesti sosiaalipäivystystä linjasi ohjausryhmä, jossa oli edustajia Keski-Suomen kunnista, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselta, Kriisikeskus Mobilesta, Keski-Suomen hätäkeskukselta sekä Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO:sta. Ohjausryhmän puheenjohtajana vuonna 2011 toimi Uuraisten kunnan perusturvajohtaja Jouko Nykänen ja sihteerinä sosiaalipäivystyksen koordinaattori Koskesta. Ohjausryhmän kokoonpano on liitteenä 1. Ohjausryhmä kokoontui vuoden aikana kolme kertaa: 9.5., 28.6. ja 6.10.2011.

1.4 Sosiaalipäivystäjien työnohjaukset ja koulutukset

Mobile-kuntien sosiaalipäivystäjille sekä Saarikan ja Viitaseudun sosiaalipäivystäjille järjestettiin työnohjausta neljä kertaa vuoden 2011 aikana: kaksi kertaa keväällä ja kaksi kertaa syksyllä. Mobile-kuntien sosiaalipäivystäjien työnohjaajana jatkoi Maija-Liisa Dunder. Saarikan ja Viitaseudun sosiaalipäivystäjien työnohjaajana toimi Olli-Pekka Ahtiainen Aretai Oy:stä.

Keväällä järjestettiin aiempien vuosien tapaan työkokous Mobile-kuntien etu- ja takapäivystäjille. Syksyllä järjestettiin maakunnallinen, kaksipäiväinen kriisityön koulutus yhdessä Kriisikeskus Mobilen kanssa. Psykologi Salli Saaren pitämän koulutuksen aiheena olivat kriisien luokittelu, traumaattinen kriisiprosessi ja sen vaiheet, häiriöt kriisiprosessissa, kriisityön tavoitteet ja toimintaperiaatteet, kriisityön menetelmät, kriisi-istunnon vaiheet ja kulku, lasten ja nuorten kriisit sekä traumojen hoito. Koulutus oli suunnattu sosiaalipäivystäjien lisäksi myös muille sosiaalitoimessa työskenteleville, kriisityöntekijöille sekä maakunnan sosiaalipäivystyksen yhteistyötahojen, kuten hätäkeskuksen, poliisin ja terveydenhuollon henkilöstölle. Osallistujia oli molempina päivinä lähes 200 henkilöä.

Koordinaattori osallistui Valtakunnallisille sosiaalipäivystyspäiville 31.8.–1.9.2011 Rovaniemellä. Seuraavat valtakunnalliset päivät järjestetään Porissa 19.–20.4.2012. Vuonna 2013 päivien järjestelyistä vastaa Vaasa.

1.5 Sosiaalipäivystyksen kuntasopimukset, lomakkeet ja tilastointi

Virka-ajan ulkopuolinen sosiaalipäivystys järjestettiin kuntayhteistyönä. Kuntien väliset sopimukset koskivat sosiaalipäivystystoimintaa, toimivallan siirtoa, päivystäjien asemaa sekä päivystystyöstä maksettavia korvauksia. Mobile-kunnissa sosiaalipäivystyssopimukset on laadittu vuodeksi kerrallaan, pohjoisessa Keski-Suomessa sosiaalipäivystyssopimukset laaditaan pidemmäksi aikaa ja tarkistetaan tarvittaessa. Myös sosiaalipäivystyksen koordinoinnista laadittiin sopimus kuntien ja Keski-Suomen sosiaalialan osamiskeskuksen kesken vuoden 2011 ajaksi.

Sosiaalipäivystyksen lomakkeiden käyttöä jatkettiin. Koordinaattori päivitti lomakkeita päivystäjiltä tulleen palautteen perusteella. Sosiaalipäivystyksen lomakkeet ja muu tukimateriaali (mm. ajankohtaiset asiat, Mobile-kuntien päivystäjäkaleri) on koottu Keski-Suomen sosiaalialan ammattilaisten Sonette-yhteisöverkkoon sosiaalipäivystysivuille.

Maakunnan virka-ajan ulkopuolisen sosiaalipäivystyksen tiedonkeruuta jatkettiin viidettä vuotta sähköisen Webropol-lomakkeen avulla. Tapahtumatilastointien teko kuului sosiaalipäivystäjien työnkuvaan. Saarikan, Viitaseudun ja Mobile-kuntien sosiaalipäivystäjät käyttivät yhteistä tilastointilomaketta. Saarikan, Viitaseudun ja Mobile-kuntien sosiaalipäivystäjien lomaketta päivitettiin vuodelle 2011. Sen suurimmat muutokset olivat: yhteydenottoyryluokkien määrää vähennettiin, niitä nimettiin osin uudelleen sekä sijoitettiin alaluokkia uudella tavalla pääluokkien alle, samaan tilanteeseen liittyvien yhteydenottojen tilastointimäärä laskettiin viidestä kahteen, poistettiin kysymys yhteydenottajaan yhteyttä ottaneesta tahosta, asiakkaiden iän ja lukumäärän tilastointitapaa tarkennettiin, yhteistyön sujumisen ja palvelurakenteen puutteiden luokitustapaa muutettiin, luovuttiin toistuvaisasiakkai-

den tilastoinnista sekä ryhdyttiin keräämään tietoa päivystäjien työssään kokemista uhkatilanteista. Vuoden 2011 alusta alkaen Kriisikeskus Mobile ryhtyi tilastoimaan sosiaalipäivystystapahtumia samalle tapahtumalomakkeelle kriisityön tilanteiden kanssa. Kriisi- ja sosiaalipäivystystyön tilastoinnin yhdistämällä haluttiin selkeyttää aiemmin päällekkäistä, kahdelle eri lomakkeelle (sosiaalipäivystys, kriisityö) tehtyä tilastointia. Muutoksessa pyrittiin säilyttämään mahdollisimman suuri vastaavuus aiempiin tilastointeihin tiedon vertailtavuuden varmistamiseksi.

Koordinaattori kokosi yhteen maakunnan ja eri päivystysrenkaiden sosiaalipäivystystilastoja neljännesvuosittain sekä ohjausryhmiin. Tilastokoonteja tehtiin myös kuntien tarpeisiin ja tilaisuuksiin, joissa sosiaalipäivystys oli esillä. Tilastotiedolla oli tärkeä osa sosiaalipäivystyksen kehittämistyössä.

1.6 Tiedottaminen

Tiedottamisen keskeisinä kanavina toimivat Keski-Suomen sosiaalialan ammattilaisten yhteisöverkko, Sonette ja Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kotisivut. Sonetten ja Koskeverkon sosiaalipäivystykseen liittyvien tietojen päivittäminen ja verkoissa tapahtuva tiedotus kuului koordinaattorin työtehtäviin.

Sosiaalipäivystyksen tiedottamisessa, samoin kuin koordinoitotoiminnassa yleisesti, jatkettiin Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen arvojen mukaisesti avoimuuteen, luotettavuuteen ja tasa-arvoon pyrkivää linjaa. Sosiaalipäivystyksen ajankohtaisista asioista tiedotettiin kuntiin ja yhteistyökumppaneille (mm. maakunnan poliisit, hätäkeskus, pelastuslaitos, lastensuojelulaitokset, Keski-Suomen ensi- ja turvakoti, Keski-Suomen keskussairaala, terveyskeskukset, sairaankuljettajat) pääasiassa sähköpostitse. Tiedotteet (mm. tilastot ja viranomaisohjeet) koottiin Sonette-yhteisöverkon sosiaalipäivystyksen sivuille. Lisäksi ne julkaistiin soveltuvin osin Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kotisivuilla, jossa sosiaalipäivystystä koskeva tieto oli myös kuntalaisten ja kaikkien asiasta kiinnostuneiden saatavilla.

Sosiaalipäivystyksestä uutisoitiin vuoden aikana sanomalehti Keski-Suomalaisessa, Yle Keski-Suomen verkkouutisissa ja maakunnan paikallislehdissä.

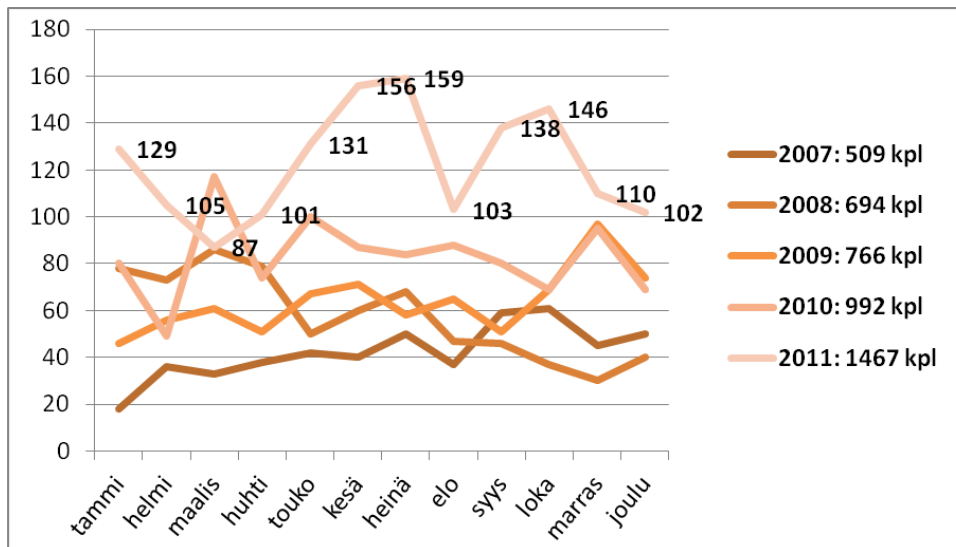
1.7 Sosiaalipäivystyksen kehittäminen

Sosiaalipäivystyksen kehittäminen maakunnallisessa yhteistyössä jatkui edelleen vuonna 2011. Vuoden 2010 lopulla toimintansa uudelleen aloittaneen sosiaalipäivystyksen kehittämistyöryhmän työn tuloksena syntyi malli sosiaalipäivystyksiköstä, jonka toimialueena on nykyiset 15 Mobile-kuntaa. Monta vuotta kestänyt suunnittelu- ja kehittämistyö on saatu tältä osin onnistuneeseen päätökseen.

Huhtikuun alussa 2012 toimintansa aloittava päivystysyksikkö vastaa alueen virka-ajan ulkopuolisesta sosiaalipäivystyksestä. Lisäksi toimintaan on kytketty poliisilaitoksen sosiaalityö. Yksikössä työskentelee viisi sosiaalityöntekijää sekä johtava sosiaalityöntekijä, joka vastaa pääasiallisesti poliisilaitoksen sosiaalityöstä. Kriisikeskus Mobile jatkaa sosiaalipäivystyksen etupäivystyksenä. Vanhassa mallissa hyväksi havaittua kriisityöntekijöiden ja sosiaalipäivystäjien työparityöskentelyä jatketaan myös. Sosiaalipäivystysyksikön tilat sijoittuvat samaan kiinteistöön kriisikeskuksen kanssa. Yksikköä hallinnoi Jyväskylän kaupunki.

2 TILASTOT

Virka-ajan ulkopuolisen sosiaalipäivystyksen tarve kasvoi jälleen Keski-Suomessa. Vuoden 2011 aikana Keski-Suomen sosiaalipäivystyksissä tilastoitiin 1467 eri päivystystapahtumaa (ks. kuva 2). Päivystystilanteita on ollut vuoden aikana 475 kpl, eli lähes 50 %, enemmän kuin vuonna 2010. Kuukausittainen tapahtumamäärä on vaihdellut 87–159 välillä (v. 2010: 49–117 välillä). Keskimäärin päivystystilanteita on ollut 122 kuukaudessa (2010: 83/kk) ja 4 päivässä (2010: 2,7/pv). Viikoittain tilanteita on ollut keskimäärin 28 ja määrä on vaihdellut 12–52 välillä (2010: 19 ja 8–35 välillä).

Kuva 2. Keski-Suomen sosiaalipäivystystapahtumat kuukausittain 2007–2011 (kpl)

Sosiaalipäivystyksen yhteydenotoista suurin osa (1155 tapahtumaa) tuli kriisikeskus Mobileen. Mobile-kuntien takapäivystäjät tilastoivat vuoden aikana 822 tapahtumaa, joista jopa 224 tuli päivystäjän tietoon muun tahon kuin etupäivystyksenä toimivan kriisikeskus Mobilen kautta. Viitaseudulla tapahtumia tilastoitiin 44, samoin kuin Saarikan sosiaalipäivystyksessä. Viitaseudua lukuun ottamatta päivystyksissä oli tilanteita enemmän kuin vuonna

2010. Mobile-kuntien etu- ja takapäivystyksessä tilannemäärä kasvoi lähes 40 % ja Saarikassakin 22 %. Viitaseudulla päivystystilanteiden määrä väheni kuudella prosentilla viime vuodesta.

Taulukko 1. Virka-ajan ulkopuoliset sosiaalipäivystystilanteet 2007–11 Keski-Suomessa ja eri päivystyksissä (kpl/v) sekä muutos tilannemäärässä 2010–11 (%)

	2007 kpl	2008 kpl	2009 kpl	2010 kpl	2011 kpl	Muutos 2010–11 %
Keski-Suomi	509	694	766	992	1467	+ 48 %
Kriisikeskus Mobile	419	476	579	845	1155	+ 37 %
Mobile-kuntien taka- päivystys	439	438	529	596	822	+ 37 %
Viitaseutu	15	32	31	47	44	-6%
Saarikka	28	33	28	36	44	+ 22 %

Tyypillisimmin yhteyttä sosiaalipäivystykseen ottivat viranomaiset, joista useimmin lastensuojeluyksiköt, hätäkeskus ja poliisi. Mobile-kuntien etu-päivystyksessä suorien asiakasyhteydenottojen määrä korostuu päivystysjärjestelmästä johtuen muihin päivystysalueisiin verrattuna. 65 % sosiaalipäivystystapahtumista sijoittui viikonloppuihin ja 60 % kello 16.00–24.00 väliseen aikaan. Näihin ajankohtiin liittyvät osuudet näyttävät pysyvän maakunnassa varsin samoina tarkastelujaksosta toiseen, eikä eroa osuuksissa juuri ole vuoteen 2010 verrattuna. Viikonloput ja ilta-ajat luonnollisesti painottuvat, koska tilastoidaan virka-ajan ulkopuolista sosiaalipäivystystä.

Suurimmat kunnat korostuivat jälleen sosiaalipäivystystilanteissa. Tarkemmat tiedot asiakastilanteiden määrästä kunnittain vuosina 2007–11 löytyvät liitteestä 2. Jyväskyläläisiä oli osallisena 57 prosentissa tilanteista. Osuus on vähän viime vuotta pienempi, jolloin se oli 62 %. Lukumääräisesti tarkasteltuna jyväskyläläisiä koskevien tilanteiden määrä (855 tilannetta) on kasvanut 35 % vuodesta 2010, jolloin niitä oli 632. Muissa, useimmin sosiaalipäivystystä käyttäneissä kunnissa asiakkaiden osuudet ja tilannemäärät olivat seuraavat: Äänekoski 7 %, 104 kpl (v. 2010: 7 %, 69 kpl), Jämsä 7 %, 99 kpl (4 %, 44), Laukaa 6 %, 96 (4 %, 39) Muurame 4 %, 62 kpl (4 %, 39), Hankasalmi 2 %, 26 kpl (1 %, 12), Viitasaari 2 %, 25 kpl (3 %, 34 kpl) ja Saarijärvi 2 %, 24 kpl (2 %, 18). Keski-suomalaisia asiakkaista oli 93 %, kun vuonna 2010 osuus oli 96 %.

Alle 18-vuotiaiden osuus oli 67 % (v. 2010: 66 %). Sosiaalitoimen asiakkuus on ollut 75 % asiakkaista (v. 2010: 68 %). Asiakkaita sosiaalipäivystyksessä oli kaikkiaan noin 2650 vuoden aikana.

Yhteydenottojen taustalla olleet syyt liittyivät useimmin lasten ja nuorten karkaamisiin, päihteiden käyttöön sekä väkivaltaan tai sen uhkaan – samat syyt ovat toistuvasti aiheuttaneet sosiaalipäivystyksen tarvetta myös aiempina vuosina Keski-Suomessa. Vuonna 2011 lapsen tai nuoren karkaaminen oli ensi- tai toissijaisena syynä¹ kolmasosassa sosiaalipäivystisyhteydenottoon johtaneista tapahtumista. Päihteiden käyttö oli taustalla lähes yhtä usein, 28 % tilanteista. Väkivalta tai sen uhka taustoitti 17:ää prosenttia tilanteista. Karkaamisiin ja päihteiden käyttöön liittyneiden yhteydenottojen osuus on pysynyt samalla tasolla vuoteen 2010 verrattuna kun taas väkivaltaan tai sen uhkaan liittyneiden yhteydenottojen osuus on laskenut viime vuodesta. Tilannemääriä tarkasteltaessa ilmenee, että kaikkia edellä mainittuihin syihin liittyviä yhteydenottoja on ollut viime vuotta enemmän.

Taulukkoon 1 on koottu maakunnan sosiaalipäivystäjien tekemät toimenpiteet vuosina 2008–11. Tilastoista ilmenee, että toimenpiteiden määrä on lisääntynyt viime vuodesta kotikäyntejä lukuun ottamatta. Vuonna 2011 maakunnan sosiaalipäivystyksissä tehtiin kiireellisiä sijoituksia 98 ja avohuollon sijoituksia 22. Päivystyksissä on tehty yhteensä 116 koti- ja 120 laitospäivystystä. Tilapäismajoitusta on järjestetty 57 tilanteessa. Kuulusteluihin päivystäjät ovat osallistuneet vuoden aikana 39 kertaa. Sosiaalipäivystystilanteista lähetettiin 522 lastensuojeluilmoitusta kuntiin.

Taulukko 2. Keski-Suomen sosiaalipäivystysten toimenpidetilastoja vuosina 2008–11 (kpl, muutos % 2010–11)

	2008	2009	2010	2011	Muutos % 2010–11
Kiireelliset sijoitukset	50	76	60	98	+63 %
Avohuollon sijoitukset	44	22	13	22	+69 %
Kotikäynnit*	162	150	126	116	-8 %
Laitospäivystykset*	124	124	119	120	+1 %
Muu käynti	-	-	-	16	-
Tilapäismajoitukset*	69	53	47	57	+21 %
Kuulusteluun osallistuminen	16	27	20	39	+95 %
Lastensuojeluilmoitukset	360	399	347	522	+50 %

*Luvuista poistettu tilastointien päällekkäisyydet Mobile-kuntien etu- ja takapäivystäjiltä vuosina 2008–10 sekä Jämsän seudun etu- ja takapäivystäjiltä vuonna 2008

^{1 1} Ensi- ja toissijaiset yhteydenottosyyt yhdessä huomioimalla on haluttu tuoda esiin, miten suurella osalla tilanteita ko. syyt tulevat esiin. Tästä syystä yhteydenottosyyden yhteenlaskettu osuus ylittää 100 %. Useimmiten tilanteiden taustalla tulkitaan olleen muitakin syitä (toissijaiset syyt) pääsyy (ensisijainen syy) lisäksi. Tilastointilomakkeeseen on mahdollista, vaikkakaan ei pakollista, merkitä useita toissijaisia syitä. Kaikkiaan lomakkeessa on mahdollista valita 46:sta yhteydenottosyytä, jotka jakautuvat kymmeneen pääluokkaan (ks. liite 3).

Erittäin kiireellisiksi tai kiireellisiksi eli päivystäjältä välitöntä reagointia ja toimenpiteitä vaativiksi tapahtumiksi tilastoitiin 64 % tapahtumista, kun vuonna 2010 kiireellisiksi arvioitiin ainoastaan 49 % tilanteista. Voidaankin todeta, että sosiaalipäivystykseen päätyy ”oikeita”, sosiaalialan ammattilais-ten asiantuntemusta vaativia tilanteita.

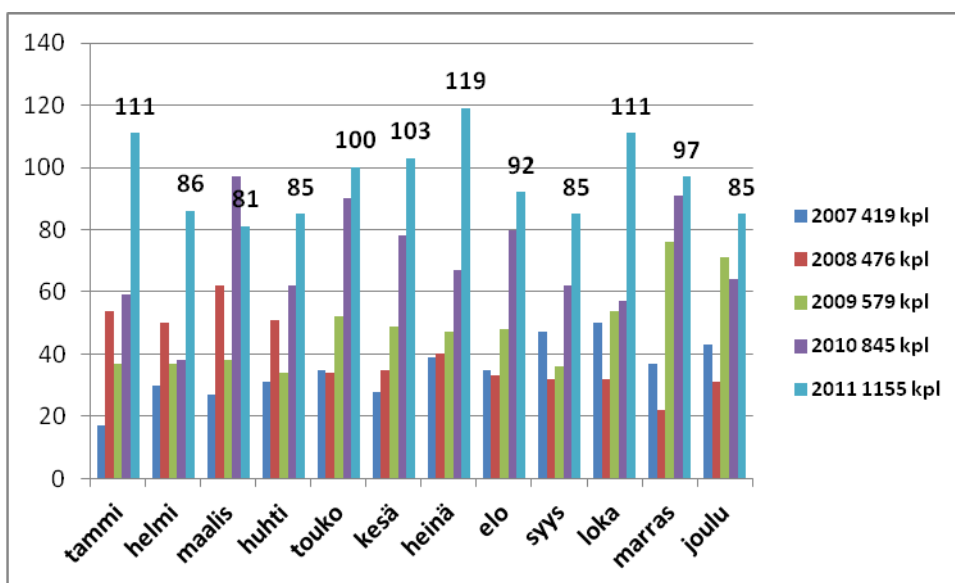
2.1 Mobile-kuntien sosiaalipäivystystapahtumat vuonna 2011

Viidentoista Mobile-kunnan alueella tilastoitiin 1379 eri sosiaalipäivystystapahtumaa vuonna 2011 (v. 2010 909). Näistä 84 prosenttia tuli ilmi sosiaalipäivystyksen etupäivystykseen, Kriisikeskus Mobileen. Etu- ja takapäivystysjärjestely näyttäisi siten edelleen toimivan hyvin ja ensivaiheen arvio tehdään suurimmaksi osaksi kriisikeskus Mobilessa. Tästä huolimatta vuoden 2011 aikana etupäivystyksen ”ohi” tulleiden tilanteiden määrä on tilastojen perusteella kasvanut huomattavan paljon. Suoraan takapäivystykseen tulleita tapahtumia tilastoitiin 224 kappaletta, kun vuonna 2010 niitä oli vain 64.

Seuraavissa luvuissa käydään läpi tarkemmin vuoden 2011 sosiaalipäivystystilastoja Mobile-kuntien etu- ja takapäivystyksestä.

2.1.1 Mobile-kuntien etupäivystys

Vuoden 2011 aikana kriisikeskus Mobileen tuli 1155 sosiaalipäivystysyhteydenottoa (ks. kuva 3), joka on 37 % enemmän kuin vuonna 2010. Maaliskuuta lukuun ottamatta päivystystilanteiden kuukausittainen määrä on ollut suurempi kuin aikaisempina tilastointivuosina.

Kuva 3. Sosiaalipäivystystapahtumat kuukausittain Kriisikeskus Mobilessa vuosina 2007–2011 (kpl/kek)

Päivystystapahtumien määrä on vaihdellut kuukausittain 81–119 välillä ja pysynyt tasaisempana viime vuoteen verrattuna, jolloin tilanteita oli 38–97 kuukaudessa (ks. taulukko 3). Päivystystapahtumia on ollut keskimäärin 96 kuukaudessa, kun vuonna 2010 niitä oli keskimäärin 70. Viikoittaisten päivystystapahtumien määrä on vaihdellut 9–38 välillä (v. 2010 tilanteita 5–26 /viikko). Viikossa sosiaalipäivystykseen tehtiin keskimäärin 22 yhteydenottoa, kun edellisvuonna niitä oli keskimäärin 16. Päivittäin tarkasteltuna etupäivystykseen tuli keskimäärin 3,2 yhteydenottoa.

Taulukko 3. Kriisikeskus Mobilen sosiaalipäivystisyhteydenottojen vaihtelu ja keskiarvo kuukausittain ja viikoittain sekä päivittäinen keskiarvo vuosina 2007–11 (kpl)

	2007	2008	2009	2010	2011
Kuukausittainen vaihtelu	17–50	22–62	34–76	38–97	81–119
keskiarvo	35	40	48	70	96
Viikoittainen vaihtelu	1–17	1–20	1–29	5–26	9–38
keskiarvo	8	9	11	16	22
Päivittäinen keskiarvo	1,1	1,3	1,6	2,3	3,2

Sosiaalipäivystisyhteydenotoista 60 prosenttia (vuonna 2010 58 %) tapahtui klo 16.00–24.00 välillä. Viikonloppuun sijoittui 63 prosenttia (v. 2010 noin 64 %) päivystystapahtumista. Tilastoissa näkyy vuodesta toiseen ilta- ja viikonloppuaikojen painottuminen yhteydenotoissa, joka on tyypillistä virkaajan ulkopuoliselle järjestelmälle. Tarkemmat tilastotiedot löytyvät liitteen 4 kuvista 1 ja 2.

Taulukkoon 4 on koottu yhteydenottotahojen tilasto-osuuksia vuosilta 2007–11. Aiempien vuosien tapaan eniten yhteydenottoja tuli asiakkailta. Viranomaistahoista lastensuojeluyksiköt, poliisi ja hätäkeskus ottavat sosiaalipäivystykseen eniten yhteyttä ja ne ovat samalla myös tärkeimpiä sosiaalipäivystyksen yhteistyökumppaneita kentällä. Yhteyttä otettiin myös mm. sosiaalityöstä (sisältää sosiaalipäivystysten yhteydenotot), terveydenhuollosta ja pelastuslaitokselta. Tilanteita on myös siirretty etupäivystyksen sisällä työntekijältä toiselle. Terveydenhuollon ja pelastuslaitoksen yhteydenottojen osuudet jäivät edelleen varsin pieniksi. Tarkemmat lukumäärät eri tahojen tekemistä yhteydenotoista ilmenevät liitteen 4 taulukosta 1.

Taulukko 4. Sosiaalipäivystystapahtumien yhteydenottajien osuudet prosentteina Mobile-kuntien etupäivystyksessä vuosina 2007–11 (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Asiakas, perheenjäsen, muu yksityishenkilö	37,9	37,6	38,9	36,8	36,7
Lastensuojeluyksikkö	11,7	7,1	17,4	25,1	23,4
Poliisi	22,4	12,4	15,4	10,7	12,7
Hätäkeskus	12,9	30,5	13,5	10,1	10,6
Sosiaalityö	2,6	4,8	4,1	4,6	6,5
Mobilen etupäivystäjä	0	2,7	2,8	5,8	3,2
Terveydenhuolto	3,8	2,3	1,6	2,0	2,6
Pelastuslaitos	1,0	0	0,3	0,5	0,3
Muu	7,6	2,5	6,0	4,5	3,8

Kaksi kolmesta etupäivystyksen sosiaalipäivystystilanteissa mukana olleesta asiakkaasta oli alle 18-vuotiaita (ks. liite 3 taulukko 2). Alaikäisten asiakkaiden osuus asiakkaiden kokonaismäärästä pysyi vuoden 2010 tasolla. Lukumääräisesti tarkasteltuna alle 18-vuotiaita oli asiakkaana yli 400 enemmän kuin vuonna 2010. Alaikäisten joukossa korostuivat erityisesti 15–17-vuotiaat. Ikäryhmään kuuluvia sosiaalipäivystysasiakkaita oli vuoden aikana 600. Yli 65-vuotiaat ovat Mobile-kuntien sosiaalipäivystysasiakkaina edelleen varsin marginaalinen ryhmä. Tämän ikäisten asiakkaiden osuus oli ainoastaan 0,4 prosenttia, 32 henkilöä. Tilanteista 93 prosenttia liittyi lapsiin, nuoriin tai lapsiperheisiin. Lopuissa seitsemässä prosentissa oli kyse pelkästään aikuisasiakkaista. Sosiaalipäivystysasiakkaita oli yhteensä vuoden aikana reilu 2000.

Taulukosta 5 ilmenee, että Mobile-kuntien etupäivystyksen asiakastilanteista noin 62 prosenttia liittyi jyväskyläläisiin. Jyväskyläläisten osuus on laskenut viime vuodesta, jolloin vastaava osuus oli 68 prosenttia. Muita, sosiaalipäivystystä eniten käyttäneitä kuntia olivat Äänekoski 8 prosenttiosuudella (v. 2010: 8 %), Jämsä 7 prosenttiosuudella (5 %), Laukaa 7 prosenttiosuudella (4 %), Muurame 4 prosenttiosuudella (4 %) sekä Keuruu ja Hankasalmi 2 prosenttiosuudella (edellinen 2 %, jälkimmäinen 1 %). Mobile-kuntien asiakkaita etupäivystystilanteissa oli kaikkiaan 93 prosenttia. Vuoden 2010 verrattuna päivystysalueen ulkopuolisten tilanteiden osuus kasvoi.

Taulukko 5. Sosiaalipäivystysasiakkaiden kotikunta Mobile-kuntien etupäivystyksessä vuosina 2007–11 (% asiakastilanteista)

	2007	2008	2009	2010	2011
Hankasalmi	0,5	0,8	2,7	1,3	1,7
Joutsa	1,6	1,6	1,3	0,8	0,7
Jyväskylä*	72,7	68,1	70,1	67,6	61,9
Jämsä**	-	-	-	4,8	7,1
Keuruu	1,6	4,8	1,8	2,2	1,9
Konnevesi	2,3	0,2	0,5	0	0,1
Kuhmoinen**	-	-	-	0,3	0,2
Laukaa	4,1	5,6	5,9	4,0	6,6
Luhanka	0	0	0,3	0	0,0
Multia	0,2	0,2	0	0,1	0,1
Muurame	2,7	2,6	2,2	3,9	4,0
Petäjavesi	0,7	1,2	1,0	0,9	1,2
Toivakka	0,7	0,2	1,8	0,9	0,3
Uurainen	0	0,4	0,3	0,9	0,3
Äänekoski	5,9	5,4	6,0	7,6	7,5
Mobile-kunnat yhteensä	92,8	91,2	94,1	95,5	93,4
Muu kunta	7,2	8,8	5,9	4,5	6,6

* Vertailun selkeyttämiseksi vuoden 2009 alusta muodostettuun uuteen Jyväskylään, Jyväskylän 2007–08 luvut koostuvat Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan ja Korpilahden yhteenlasketuista asiakasmääristä

** Jämsä ja Kuhmoinen liittyivät Mobile-kuntiin vuoden 2010 alusta

Prosentuaalinen osuus ei yksistään anna koko kuvaa asiakastilanteiden kehityksestä kunnissa, sillä sen perusteella voisi esimerkiksi tulkita, että jyväskyläläisten asiakkaiden kokonaismäärä on laskenut osuuden vähenemisen myötä. Liitteen 4 taulukosta 3 ilmenee, että Jyväskylän asiakastilanteiden määrä on kasvanut 142 asiakastilanteella vuoteen 2010 verrattuna. Asiakastilanteita on ollut viime vuotta enemmän kymmenessä kunnassa ja vähemmän kahdessa kunnassa. Kolmessa kunnassa muutosta ei ole tapahtunut. Myös päivystysalueen ulkopuolisten asiakkaiden määrä on lähes kaksinkertaistunut vuoteen 2010 verrattuna.

Sosiaalipäivystyksen tarvetta Mobile-kunnissa aiheutti ensi- ja toissijaisten syytilastointien perusteella useimmiten karkaaminen, joka oli taustalla noin kolmasosassa tapahtumia (ks. taulukko 6). Päihdeiden käyttö oli puolestaan syynä 24 % tilanteista. Väkivalta tai sen uhka oli yhteydenottoon johtaneena syynä 15 % sosiaalipäivystystapahtumia. Verrattuna vuoden takaiseen tilanteeseen päihde- ja väkivaltasyiden osuus on jonkin verran vähentynyt, kun taas karkaamistapausten osuus on pysynyt samana. Lukumääräisesti kaikkia edellä mainittuja tilanteita on ollut viime vuotta enemmän. Liitteen 4 taulukoon 4 on koottu ensi- ja toissijaisten yhteydenottosyiden lukumäärät

vuosina 2007–11 sekä muutos vuosina 2010–11 pääluokittain jaoteltuina. Näin tarkasteltuna eniten ovat lisääntyneet ”Neuvonnan tarve”- ja ”Lapsi karannut” -pääluokkiin liittyneet yhteydenotot.

Taulukko 6. Tyypillisimmät sosiaalipäivystystilanteen taustalla olevat ensi- ja toissijaiset yhteydenotto syyn Mobile-kuntien etupäivystyksessä vuonna 2011 ja näiden syiden osuudet yhteydenotoista vuosina 2007–10 (%).

	2007	2008	2009	2010	2011
Karkaaminen	15,3	17,9	21,1	31,5	33,4
Päihteiden käyttö	41,3	36,1	31,8	26,5	23,9
Väkivalta / sen uhka	28,9	26,9	22,5	20,1	15,4
Mielenterveys*	4,5	13,2	8,8	12,2	12,5

*Vuoden 2011 luokituksen mukaisesti sisältää itsetuhoisuus-tilastoinnit myös vuosina 2007–10

Noin 60 % Mobileen tulleista sosiaalipäivystyksen yhteydenotosta päävastuu tilanteen hoitamisesta siirtyi Mobile-kuntien takapäivystäjälle. Takapäivystäjälle tehdyt puhelut korostuvat siten Mobilen tekemissä yhteydenotoissa. Mobilesta otettiin yhteyttä myös asiakkaisiin, omaisiin tai muihin asianosaisiin sekä useisiin eri viranomaistahoihin. Noin 18 % sosiaalipäivystystilanteista ei vaatinut etupäivystäjältä lainkaan yhteydenottoja tai jatko-toimenpiteitä.

Mobile-kuntien etupäivystäjät arvioivat erittäin kiireellisiksi tai kiireellisiksi 83 % tilanteista, kun vuosi sitten samaan aikaan näiden tapahtumien osuus oli 49 %. Kiireellisten tilanteiden osuudessa ja myös lukumäärässä on tapahtunut vuoden aikana erittäin huomattava kasvu.

Mobilen etupäivystäjät kävivät vuoden aikana sosiaalipäivystysasioissa 54 kotikäynnillä ja 48 laituskäynnillä, joista osa tehtiin yhdessä takapäivystäjän kanssa. Lisäksi etupäivystäjät tekivät neljä käyntiä muihin paikkoihin. Lastensuojeluilmoituksia sosiaalipäivystystilanteiden johdosta tehtiin 80 ja tiedonsiirtolomakkeita asiakkaan kotikuntaan lähetettiin 59 tapahtumasta.

Taulukko 7. Sosiaalipäivystyksen koti-, laitos- ja muut käynnit, lastensuojeluilmoitukset ja tiedonsiirtolomakkeet kriisikeskus Mobilessa vuosina 2007–11 (kpl)

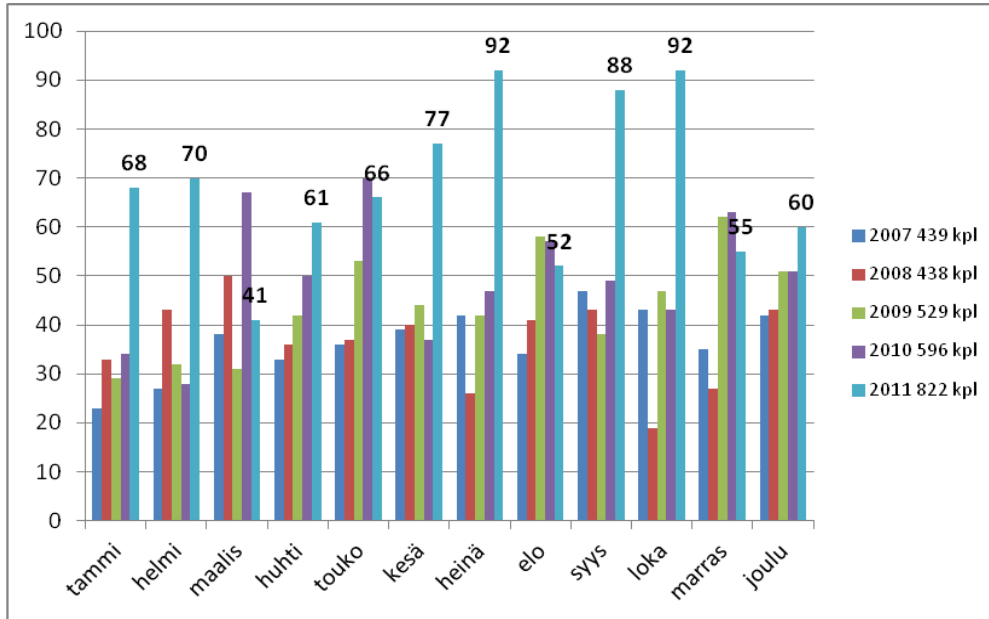
	2007	2008	2009	2010	2011
Koti-/laituskäynti	70	125	112	118	102
Muu käynti	-	-	-	-	4
Lastensuojeluilmoitus	-	32	36	43	80
Tiedonsiirtolomake	-	5	30	56	59

Sosiaalipäivystystilanteista noin 75 % vei Mobilen etupäivystäjiltä aikaa alle puoli tuntia, kun vuosi sitten osuus oli 62 %. Vaikka yhä suurempi osa päivystystilanteista hoitui vuoden takaista vähemmässä ajassa, tehtävät koettiin aiempaa kuormittavampana. Päivystystilanteiden koettu kuormittavuus oli keskimäärin 4,8 asteikolla 1–10, jossa 1 ei ole lainkaan kuormittava ja 10 on erittäin kuormittava. Vuonna 2010 keskimääräinen tapauskohtainen kuormittavuus oli ainoastaan 2,7. Kuormittavuutta onkin osaltaan voinut lisätä huomattavasti kasvanut tilannemäärä.

Sosiaalipäivystystapahtumiin ei ole tilastointien perusteella liittynyt uhkaa. Yhteistyön sujumisen ongelmia raportoitiin vuoden aikana viidessä tilanteessa, joista neljä liittyi päivystysaikaiseen yhteistyöhön. Terveydenhuollon kanssa yhteistyön ongelmia oli ollut kahdessa tilanteessa, joissa sovittu yhteydenotto jäi saamatta. Kahdessa tilanteessa takapäivystäjää ei heti tavoitettu, koska takapäivystäjä ei ollut kuullut puhelimen pirinää. Virka-aikana yhteistyön sujumisen ongelmaa oli aiheuttanut puutteellinen tiedonkulku sosiaalitoimissa. Palvelurakenteen puutteita tuli esiin kahdeksassa tapauksessa. Tilanteista kuusi liittyi lastensuojeluun, joista viidessä oli kyse virka-aikaisen sosiaalityön puutteellisista resursseista ja yhdessä aluetyöntekijän tavoittamattomuudesta. Yksi tilanne liittyi hätäkeskuksen tiedonpuutteeseen ja toinen terveydenhuollon toimintakäytäntöihin itsetuhoisen alaikäisen tilanteessa.

2.1.2 Mobile-kuntien takapäivystys

Vuoden 2011 aikana Mobile-kuntien takapäivystäjät tilastoivat 822 sosiaalipäivystysyhteydenottoa (ks. kuva 3). Vuoteen 2010 verrattuna tapahtumien määrä lisääntyi 38 % etupäivystyksen tavoin. Tilastojen perusteella etupäivystyksestä välitettiin 598 tapahtumaa ja loput 224 tilannetta on tullut takapäivystäjille muiden tahojen kautta. Muun kuin etupäivystyksen kautta tulleiden tilanteiden määrä kasvoikin huomattavasti vuoden takaiseen verrattuna, jolloin niitä oli 64 kappaletta.

Kuva 4. Sosiaalipäivystystapahtumat kuukausittain Mobile-kuntien takapäivystäjillä vuosina 2007–2011 (kpl/kk)

Taulukkoon 8 on koottu tietoja sosiaalipäivystysyhteydenottojen määrän vaihtelusta ja keskiarvosta kuukausittain ja viikoittain sekä päivittäiset tilanmäärien keskiarvot vuosilta 2007–11. Taulukosta ilmenee, että päivystystapahtumien määrä on vaihdellut kuukausittain 41–92 välillä, kun vuonna 2010 se oli 28–70 tilannetta kuussa. Keskimäärin päivystystilanteita on ollut lähes 69 kuukaudessa – 19 enemmän kuin vuosi takaperin. Viikossa oli keskimäärin 16 sosiaalipäivystysyhteydenottoa tapahtumien määrän vaihdeltaessa tilastoissa 1–33 välillä. Päivittäin tilanteita oli keskimäärin 2,3 kappaletta.

Taulukko 8. Mobile-kuntien takapäivystäjien sosiaalipäivystystilanteiden määrän vaihtelu ja keskiarvo kuukausittain ja viikoittain sekä päivittäinen keskiarvo vuosina 2007–11 (kpl)

	2007	2008	2009	2010	2011
Kuukausittainen vaihtelu	23–47	19–50	29–62	28–70	41–92
keskiarvo	37	37	44	50	69
Viikoittainen vaihtelu	1–16	0–30	1–25	1–23	1–33
keskiarvo	8	8	10	12	16
Päivittäinen keskiarvo	1,2	1,2	1,4	1,6	2,3

Sosiaalipäivystysyhteydenotoista 63 % tuli klo 16.00–24.00 välillä ja 65 % viikonloppuisin. Lauantai oli aiempien vuosien tapaan viikonpäivistä kiirei-

sin yhteydenottojen määrällä mitattuna. Tarkemmat tilastotiedot yhteydenottoajankohdista löytyvät liitteen 5 kuvista 1 ja 2.

Taulukkoon 9 on koottu asiakastilanteiden prosentiosuudet kunnittain vuosina 2007–11. Suurin osa, 57 %, takapäivystäjien asiakastilanteista liittyi jyvaskyläläisiin (v. 2010 osuus oli 59 %). Äänekoskelaisia koskevia tilanteita oli 8 % (9 %), laukaalaisia 8 % (6 %), jämsäläisiä 8 % (6 %), muuramelaisia 5 % (6 %), hankasalmelaisia 2 % (1 %) ja keuruulaisia 2 % (2 %). Mobile-kuntien asukkaisiin liittyviä tilanteita oli kaikkiaan 93 % (v. 2010: 94 %).

Taulukko 9. Sosiaalipäivystysasiakkaiden kotikunta Mobile-kuntien takapäivystyksessä vuosina 2007–11 (% asiakastilanteista)

	2007	2008	2009	2010	2011
Hankasalmi	0,5	0,9	2,4	1,1	2,3
Joutsa	1,5	2,0	0,7	1,0	1,1
Jyväskylä*	73,0	70,2	72,5	59,1	56,6
Jämsä**	-	-	-	5,8	7,9
Keuruu	1,2	5,2	1,8	1,9	2,1
Konnevesi	0	0	0,6	0	0
Kuhmoinen**	-	-	-	0,2	0
Laukaa	4,5	5,0	4,6	6,1	7,9
Luhanka	0	0	0,2	0	0
Multia	0	0,2	0,2	0,3	0,1
Muurame	4,2	3,0	3,0	5,5	4,9
Petäjävesi	0,5	0,9	1,3	1,1	1,1
Toivakka	0,5	0	1,5	1,3	0,2
Uurainen	0,5	0,9	0,4	1,3	0,4
Äänekoski	6,4	3,7	5,5	9,0	8,0
Mobile-kunnat yhteensä	92,8	92,0	94,6	93,9	92,5
Muu kunta	7,2	8,0	5,4	6,1	7,5

* Vertailun selkeyttämiseksi vuoden 2009 alusta muodostettuun uuteen Jyväskylään, Jyväskylän 2007–08 luvut koostuvat Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan ja Korpilahden yhteenlasketuista asiakasmääristä

** Jämsä ja Kuhmoinen liittyivät Mobile-kuntiin vuoden 2010 alusta

Tarkasteltaessa asiakastilanteiden lukumääriä alueen kunnissa (ks. liite 5 taulukko 1) huomataan, että yhdeksässä kunnassa asiakastilanteita on ollut enemmän kuin vuosi sitten. Myös päivystysalueen ulkopuolisten asiakastilanteiden määrä on kasvanut. Neljässä kunnassa tilanteet ovat puolestaan vähentyneet. Konneveden ja Luhangan kunnissa tilanne on pysynyt samana kuin vuonna 2010, eikä asiakastilanteita ole päivystykseen tullut. Prosentuaalisesti eniten asiakastilanteiden kasvua on ollut Hankasalmella (171 %) ja Jämsässä (83 %). Lukumääräisesti tarkasteltuna asiakastilanteiden määrä nousi eniten Jyväskylässä (+109).

Kaksi kolmesta takapäivystäjien asiakkaasta oli alle 18-vuotias (ks. taulukko 10). Alaikäisten osuus pysyi aiempien vuosien tasolla. Kuten etupäivystystenkin tilastoissa, suurimman asiakasryhmän muodostivat 15–17-vuotiaat. Yli 65-vuotiaiden asiakkaiden määrä on erittäin pieni. Tilanteista 96 % liittyi lapsiin, nuoriin tai lapsiperheisiin. Lopussa neljässä prosentissa oli kyse pelkästään aikuisasiakkaista. Takapäivystäjillä oli vuoden aikana yli 1500 asiakasta. Sosiaalitoimen aiempi asiakkuus oli kolmella neljästä asiakkaasta. Vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna sosiaalitoimen asiakkaiden osuus on säilynyt lähes samana.

Taulukko 10. Mobilekuntien takapäivystäjien sosiaalipäivystystilanteissa mukana olleet asiakkaat (lkm) ja osuus (%) kokonaisasiakasmäärästä ikäryhmittäin vuosina 2009–11

	2009		2010		2011	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
0-6 v.	152	17,0 %	135	13,8 %	226	14,9 %
7-14.v	202	22,6 %	216	22,1 %	318	21,0 %
15-17 v.	245	27,4 %	307	31,4 %	461	30,4 %
18-30 v.	73	8,2 %	68	7,0 %	97	6,4 %
31-40 v.	127	14,2 %	126	12,9 %	193	12,7 %
41-50 v.	86	9,6 %	103	10,5 %	185	12,2 %
51-65 v	10	1,1 %	17	1,7 %	30	2,0 %
66-80 v.	0	0,0 %	1	0,1 %	4	0,3 %
yli 80 v.	0	0,0 %	4	0,4 %	3	0,2 %
yht.	895	100,0 %	977	100,0 %	1517	100,0 %

Karkaaminen, päihteiden käyttö ja väkivalta korostuivat myös takapäivystysten tilanteissa (ks. taulukko 11). Karkaaminen oli taustalla 36 prosentissa ja päihteiden käyttö puolestaan 35 prosentissa takapäivystykseen tulleista tilanteista, kun huomioidaan sekä ensi- että toissijaiset yhteydenottoon johtaneet syyt. Väkivalta tai sen uhka tilastoitiin taustasyysiksi lähes neljäsosassa tapahtumia. Vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna päihde- ja karkaamisyyden osuudet ovat pysyneet samalla tasolla, mutta väkivallan osuus on noussut neljä prosenttiyksikköä. Tähän on syynä etenkin nuorten väkivaltaisesta käytökseen sekä perheväkivaltaan tai sen uhkaan liittyneiden yhteydenottojen lisääntyminen.

Taulukko 11. Tyypillisimmät sosiaalipäivystystilanteen taustalla olevat ensi- ja toissijaisten yhteydenottoesityt Mobile-kuntien takapäivystyksessä vuonna 2011 sekä näiden syiden osuudet vuosina 2007–10 (%).

	2007*	2008	2009	2010	2011
Karkaaminen	14,4	21,9	29,7	36,2	36,4
Päihteiden käyttö	25,3	41,6	44,2	36,2	34,9
Väkivalta /sen uhka	18,0	27,2	24,6	18,6	22,6
Mielenterveys**	1,6	28,3	19,5	19,6	16,7

*Vuodelta 2007 käytettävissä ainoastaan ensisijaisten syiden osuus

**Vuoden 2011 luokituksen mukaisesti sisältää itsetuboisuus-tilastoinnit myös v. 2007–10

Ensi- ja toissijaisten yhteydenottoesityiden lukumääriä (ks. liite 5 taulukko 2) tarkasteltaessa huomataan, että eniten kasvua on ollut alaikäisten karkaa mistapauksissa. Niitä on tilastoitu 83 kappaletta enemmän kuin vuonna 2010. prosentuaalisesti kasvua oli 38 %, samoin kuin vuosi sitten. Myös päihteiden käyttöön ja väkivaltaan liittyneet tilanteet ovat kasvaneet lukumääräisesti eniten. Prosentuaalisesti tarkasteltuna eniten kasvua on tullut luokituksissa ”Elämän kriisi (asunnottomuus)” (338 %) ja ”Rikos” (85 %).

Takapäivystäjät ottivat päivystystilanteissa useimmin yhteyttä asiakkaaseen, omaiseen tai muuhun asianosaiseen. Lastensuojeluyksiköt, poliisi ja Mobile ovat tärkeimpiä takapäivystäjien yhteistyötahoja ja yhteydenottoja tehtiin niihin runsaasti. Vuonna 2011 tilastoitiin 89 tapahtumaa (11 %), jotka eivät vaatineet jatkoyhteydenottoja tai -toimenpiteitä takapäivystäjältä. Vuonna 2010 vastaava osuus oli 19 %, joten yhä suurempi määrä tilanteita vaati pääsääntöisesti sosiaalipäivystäjän selvittelyä. Takapäivystäjät arvioivat 48 % tilanteista erittäin kiireellisiksi tai kiireellisiksi samoin kuin vuosi sitten.

Taulukkoon 12 on koottu tilastoja takapäivystäjien tekemistä toimenpiteistä. Takapäivystäjät ovat tehneet vuoden aikana 68 kotikäyntiä ja 88 laitospäivystystä sekä 9 muuhun paikkaan kohdistunutta käyntiä. Kuulusteluihin he osallistuivat 37 kertaa ja järjestivät tilapäismajoitusta 49 tilanteessa 66 henkilölle. Avohuollon sijoituksia takapäivystäjät tekivät 22 ja kiireellisiä sijoituksia 92, joista 65 % jyvaskyläläisille (ks. taulukko 13). Takapäivystäjät tekivät sosiaalipäivystystilanteiden yhteydessä 419 lastensuojeluilmoitusta. Tiedonsiirtolomakkeita lähetettiin takapäivystyksestä kuntiin 154 kappaletta. Tilanmäärän kasvu kasvatti siten myös tehtyjen toimenpiteiden määrää.

Taulukko 12. Mobile-kuntien takapäivystäjien toimenpidetilastoja vuosilta 2007–11 (kpl/v)

	2007	2008	2009	2010	2011
Avohuollon sijoitus	18	28	18	11	22
Kiireellinen sijoitus	37	42	65	54	92
Koti-/laitoskäynti	89	135	142	133	156
Muu käynti	-	-	-	-	9
Kuulusteluun osallistuminen	20	14	25	20	37
Tilapäismajoituksen järjestäminen	24	21	37	35	49
Lastensuojeluilmoitukset	-	277	325	287	419
Tiedonsiirtolomakkeet	-	96	101	151	154

Taulukosta 13 ilmenee kiireellisten sijoitusten lukumäärät kunnittain vuosina 2007–11. Vuonna 2011 kiireellisiä sijoituksia tehtiin sosiaalipäivystyksessä jopa 70 % viime vuotta enemmän. Mobile-kunnista seitsemässä tarvittiin sosiaalipäivystäjän tekemää kiireellistä sijoitusta, joista neljässä niitä tehtiin useampi kuin vuosi sitten.

Taulukko 13. Mobile-kuntien takapäivystäjien tekemät kiireelliset sijoitukset kunnittain vuosina 2007–10 (kpl)

	2007	2008	2009	2010	2011
Hankasalmi	-	-	3	3	3
Joutsa	-	-	-	3	1
Jyväskylä*	25	35	51	35	60
Jämsä	-	-	-	1	6
Keuruu	-	4	1	-	-
Laukaa	1	1	-	1	7
Muurame	1	-	1	-	5
Petäjävesi	-	-	1	-	-
Toivakka	-	-	1	2	-
Äänekoski	6	2	5	8	8
Muu kunta	4	-	2	1	2
Yhteensä	37	42	65	54	92

* Vertailun selkeyttämiseksi vuoden 2009 alusta muodostettuun uuteen Jyväskylään, Jyväskylän 2007 ja 2008 luvut koostuvat Jyväskylän, Jyväskylän maalaiskunnan ja Korpilahden yhteenlasketuista kiireellisistä sijoituksista

Mobile-kuntien takapäivystäjien tekemä aktiiviyöaika päivystysviikolla on vaihdellut vuoden aikana 10–40,6 tunnin välillä (taulukko 14). Viime vuonna viikoittainen aktiiviyöajan kertymä liikkui 4,5–38 tunnin välillä. Keskimääräinen aktiiviyön viikkotuntiaika *kasvoi yli seitsemällä tunnilla* edellisvuosi-

teen verrattuna ollen 24 h 26 minuuttia. Päivystystilanteiden määrän kasvu näkyikin erittäin selvästi lisääntyneenä aktiiviyöaikana, sillä enintään yhden tunnin päivystystyöaikaa vieneiden tilanteiden osuus (60 %) säilyi samana viime vuoteen verrattuna. Virka-aikaista työaikaa tiedonsiirtoon sitä vaatineista tilanteista kului tyypillisimmin alle 15 minuuttia tapahtumaa kohden ja viittä tapahtumaa lukuun ottamatta tiedotus hoitui alle tunnissa.

Taulukko 14. Aktiiviyötunnit yhteensä ja keskimääräiset viikoittaiset aktiiviyötunnit Mobile-kuntien takapäivystäjillä vuosina 2007–11

	2007	2008	2009	2010	2011
Aktiivitunnit yhteensä	779 h	748,5 h	743,9 h	891,8 h	1270,4 h
Keskimääräiset	14 h	14 h	14 h	17 h	24 h
aktiiviyötunnit / vko	42 min	7 min	53 min	9 min	26 min

Päivystystapahtumien keskimääräinen kuormittavuus takapäivystäjillä oli 4,2. Päivystysviikon kokonaiskuormittavuus vaihteli päivystäjien arvioissa 1–10 välillä ollen keskimäärin 6,4. Vuosi sitten päivystystapahtumien kuormittavuus oli keskimäärin 3,7 ja viikon kokonaiskuormittavuus keskimäärin 5,7, joten myös näissä mittareissa on havaittavissa selvää kasvua lisääntyneen työmäärän myötä.

Vuoden aikana takapäivystäjät raportoivat kymmenen sosiaalipäivystäjään kohdistunutta uhkatilannetta. Kolmessa tilanteessa uhan aiheuttajana oli aggressiivinen lapsi tai nuori, kahdessa äiti ja kahdessa isä. Kolmea uhkavaksi koettua tilannetta ei tarkemmin kuvattu.

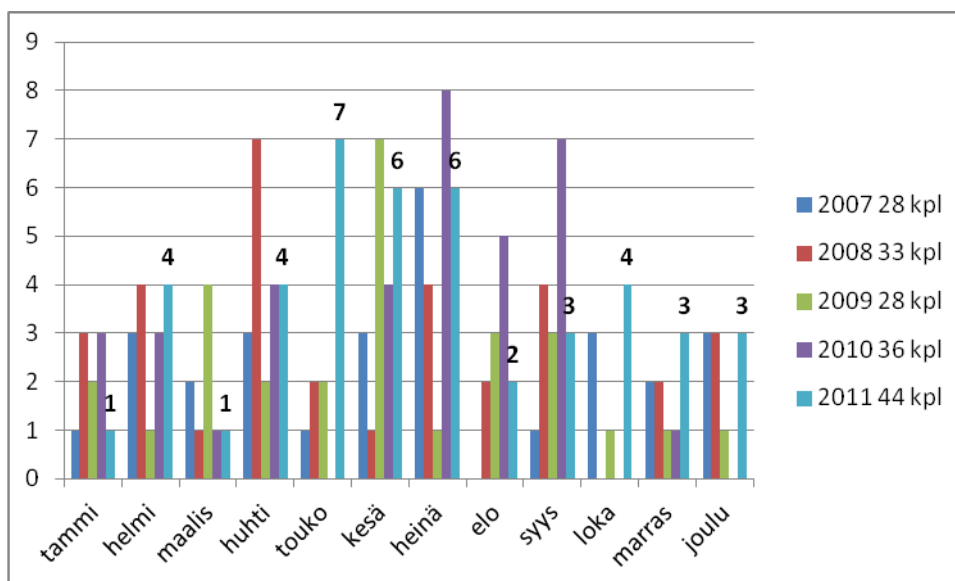
Yhteistyön sujumisen ongelmia on kuluvana vuonna raportoitu yhteensä 27 tilanteessa, joista päivystysaikaiseen yhteistyöhön liittyviä oli 17 ja virka-aikaisia kymmenen. Kaikki virka-aikaisen yhteistyön pulmat liittyivät sosiaalilyöntekijöiden tavoittamattomuuteen. Päivystysaikaisista yhteistyön ongelmista kahdeksan koski lastensuojelua. Näistä viisi liittyi yhteistyöhön nuorisokotien kanssa. Muissa yhteistyötä hankaloittavaksi koetuissa tilanteissa oli kyse hallinnollisesta kiistasta lapsen kotikunnan osalta, sosiaalipäivystyksen puuttumisesta toiselta paikkakunnalta ja yhteistyöstä kriisiperheen kanssa. Poliisin kanssa yhteistyön ongelmia oli ollut kolmessa tilanteessa, joista kaksi liittyi pitkään odotusaikaan ja yksi virka-avun antamiseen. Hätäkeskusyhteistyössä oli ollut ongelmia parissa tilanteessa, jotka liittyivät tiedon välittämiseen. Kahdessa tilanteessa yhteistyö oli kangerrellut kriisikeskus Mobilen kanssa. Asiakasyhteistyöhön liittyviä hankaluuksia oli samoin ollut kahdessa tilanteessa. Lisäksi asiakastietojärjestelmän puute oli hankaloittanut päivystäjän työtä yhdessä tapauksessa.

Palvelurakenteen ongelmia tai puutteita on vuoden aikana raportoitu 36 tilanteessa, joista suurin osa (17) liittyi lastensuojeluun. Näitä olivat lastensuojelulaitoksen virka-apupyynnötkäytännöt (5), nuorten kriisipaikkojen puute (4), kuntakohtaisten ohjeiden puutteellisuus (3), perheväkivaltatyön tarve (1), aiempien asiakaskirjausten puuttuminen (1), sosiaalipäivystysten välinen yhteistyö (1), virka-aikaisen sosiaalityön tehtävien siirto sosiaalipäivystykseen (1) sekä yksi tarkemmin määrittelemätön ongelma. Mielenterveyspalveluja koskevia palvelurakenteen puutteita tuotiin esiin kuudessa tapauksessa, joista kaikki liittyivät lasten/nuorten psykiatriseen hoitoon pääsyn vaikeuteen. Päihdehuollon osalta tuotiin kahdessa tilanteessa esiin ensisuojan tms. selviämisyksikön puute. Vanhustenholtoon liittyen mainittiin kaksi puutetta: kriisiavun saannin vaikeus ja päivystyksen kaukainen sijainti. Muita päivystäjien havaitsemia palvelurakenteen ongelmia tai puutteita olivat huolto- ja tapaamisasioiden selvittely (2), hätätilanteisiin liittyvien tavaroiden tarve (1), toisen sosiaalipäivystysalueen päivystäjän hidas tavoittaminen (1), rahattomien avustamistarve (1), pitkä matka tapahtumapaikalle (1), sosiaalipäivystysalueiden keskinäinen työnjako (1), poliisi ei voinut antaa kiireen vuoksi virka-apua (1) sekä ohjeistus romanikerjäläisten kanssa toimimiseen puuttuu (1).

2.2 Saarikan sosiaalipäivystys

Saarikan sosiaalipäivystyksessä tilastoitiin vuoden 2011 aikana 44 sosiaalipäivystystapahtumaa (ks. kuva 5). Päivystystilanteiden määrä kasvoi vuoteen 2010 verrattuna kahdeksalla tapahtumalla, eli 22 %. Tilastojen perusteella vilkkain aika on ollut loppukeväästä ja kesällä.

Kuva 5. Sosiaalipäivystystapahtumat kuukausittain Saarikan sosiaalipäivystyksessä vuosina 2007–11 (kpl/ kk)

Sosiaalipäivystystapahtumien määrä on vaihdellut 1–7 kuukaudessa (ks. taulukko 15). Keskimäärin tilanteita oli lähes neljä kuussa. Viikoittaisten tilanteiden määrä vaihteli nolasta kuuteen. Päiväkohtainen yhteydenottojen keskiarvo jää hyvin pieneksi, 0,12 tapahtumaan / päivä.

Taulukko 15. Saarikan sosiaalipäivystisyhteydenottojen vaihtelu ja keskiarvo kuukausittain ja viikoittain sekä päivittäinen keskiarvo vuosina 2007–11 (kpl)

		2007	2008	2009	2010	2011
Kuukausittainen	vaihtelu	0–6	0–7	1–7	0–8	1–7
	keskiarvo	2,3	2,6	2,3	3	3,7
Viikoittainen	vaihtelu	-	0–4	0–3	0–6	0–6
	keskiarvo	0,5	0,6	0,5	0,7	0,8
Päivittäinen	keskiarvo	0,08	0,09	0,08	0,1	0,12

Saarikan sosiaalipäivystyksessä vain hieman yli 40 % sosiaalipäivystisyhteydenotoista on tapahtunut klo 16–24.00 välillä. Yöaika kuitenkin painottuu, sillä klo 00–04 välisenä aikana päivystäjälle tulleita tilanteita on 7, enemmän kuin aikaisempina vuosina. Viikonloppuun sijoittuneiden tilanteiden osuus oli 75 %. Viime vuoteen verrattuna tapahtumat ovat sijoittuneet harvemmin alkuiltaan (klo 16–20), mutta useammin viikonloppuihin, eritoten lauantaille. Tarkemmat tilastotiedot yhteydenottoajankohdista löytyvät liitteen 6 kuvista 1 ja 2.

Taulukkoon 16 on koottu eri tahojen osuudet sosiaalipäivystisyhteydenotoista vuosina 2007–11. Yhteydenotot tulivat pääosin viranomaisilta; suurimmaksi osaksi hätäkeskuksen kautta, josta välitettiin 86 % tapahtumista. Hätäkeskus on ollut tyypillisin yhteydenottaja sosiaalipäivystykseen kaikkina vuosina, kuten toimintamalliin kuuluukin. Aiemmistä vuosista poiketen poliisista ei tilastojen perusteella tullut lainkaan yhteydenottoja.

Taulukko 16. Sosiaalipäivystystapahtumien yhteydenottajien prosenttiosuudet Saarikan sosiaalipäivystyksessä vuosina 2007–11 (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Asiakas	3,4	-	3,6	-	4,5
Perheenjäsen	-	-	-	-	2,3
Muu yksityishenkilö	-	-	3,6	-	-
Hätäkeskus	55,2	87,5	75,0	75,0	86,4
Poliisi	13,8	3,1	10,7	8,3	-
Terveydenhuolto	3,4	-	-	-	2,3
Pelastuslaitos	3,4	-	-	-	-
Lastensuojeluyksikkö	3,4	-	3,6	8,3	-
Sosiaalityö	17,2	-	3,6	8,3	2,3
Muu	-	9,4	-	-	2,3

Taulukkoon 17 on koottu päivystyksen asiakastilanteiden osuudet kunnittain. Päivystystilanteet ovat liittyneet 85-prosenttisesti Saarikan kuntien asukkaisiin. Saarijärven osuus asiakastilanteista on ollut 45 %, Karstulan 13 %, Kivijärven 13 %, Kyyjärven 9 % ja Kannonkosken 7 %.

Taulukko 17. Sosiaalipäivystysasiakkaiden kotikunta Saarikan sosiaalipäivystyksessä vuosina 2007–11 (% asiakastilanteista)

	2007	2008	2009	2010	2011
Saarijärvi	62,5	54,1	53,1	47,4	44,7
Karstula	12,5	8,1	12,5	15,8	12,8
Kannonkoski	0,0	10,8	6,3	0	6,4
Kyyjärvi	8,3	5,4	6,3	13,2	8,5
Kivijärvi	4,2	0	6,3	10,5	12,8
Saarikka yhteensä	87,5	78,4	84,4	86,8	85,1
Muut kunnat	12,5	21,6	15,6	13,2	14,9

Liitteen 6 taulukkoon 1 on koottu asiakastilanteet Saarikan kunnissa vuosina 2007–11². ja niiden lukumääräinen sekä prosentuaalinen muutos edellisvuoteen verrattuna. Saarijärvellä, Kannonkoskella ja Kivijärvellä asiakastilanteiden määrä kasvoi, Kyyjärvellä laski ja Karstulassa pysyi ennallaan vuoteen 2010 verrattuna. Alueen ulkopuolisten asiakastilanteiden määrä kasvoi myös.

² Samassa tilanteessa on voinut olla asiakkaita useammasta kunnasta. Siksi asiakastilanteiden yhteenlaskettu määrä on suurempi kuin tapahtumien kokonaismäärä.

Alle 18-vuotiaiden osuus asiakkaista oli 50 % prosenttia kun vuosi sitten osuus oli 55 %. Taulukosta 18 ilmenee, että ikäluokittain tarkasteltuna suurin sosiaalipäivystyksen asiakasryhmä oli 41–50-vuotiaat, joita oli lähes neljännes asiakkaista. Iäkkäiden, yli 65-vuotiaiden asiakkaiden osuus jäi Saarikassa varsin vähäiseksi, kuten aiempinakin vuosina.

Taulukko 18. Saarikan sosiaalipäivystystilanteissa mukana olleet asiakkaat (lkm) ja osuus (%) kokonaisasiakasmäärästä ikäryhmittäin vuosina 2009–11

	2009		2010		2011	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
0–6 v.	10	18,5 %	11	16,7 %	21	19,3 %
7–14.v	9	16,7 %	16	24,2 %	17	15,6 %
15–17 v.	11	20,4 %	9	13,6 %	16	14,7 %
18–30 v.	3	5,6 %	6	9,1 %	13	11,9 %
31–40 v.	7	13,0 %	10	15,2 %	14	12,8 %
41–50 v.	6	11,1 %	7	10,6 %	25	22,9 %
51–65 v.	4	7,4 %	5	7,6 %	2	1,8 %
66–80 v.	4	7,4 %	2	3,0 %	1	0,9 %
yli 80 v.	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Yhteensä	54	100,0 %	66	100,0 %	109	100,0 %

Sosiaalitoimen asiakkuus on tilastoitu 70:ssä prosentissa tilanteita, kuten viime vuonnakin. Sosiaalipäivystysasiakkaana oli vuoden aikana yhteensä 109 henkilöä. Erittäin kiireellisiksi tai kiireellisiksi on arvioitu 57 % tapahtumista, jossa on viime vuoteen verrattuna nousua yhden prosenttiyksikön verran.

Ensi- tai toissijaisena sosiaalipäivystysyhteydenottoon johtaneena syynä Saarikan alueella oli useimmin päihteiden käyttö, joka on ollut taustalla 32 % tilanteita (ks. taulukko 19). Tyypillisiä yhteydenottoa aiheuttaneita ovat olleet myös mielenterveysasiat (30 %) sekä väkivalta tai sen uhka (25 %).

Taulukko 19. Tyypillisimmät sosiaalipäivystystilanteen taustalla olevat ensi- ja toissijaiset yhteydenottoa aiheuttaneet Saarikan sosiaalipäivystyksessä vuonna 2011 sekä näiden syiden osuudet vuosina 2007–10 (%)

	2007*	2008	2009	2010	2011
Päihteiden käyttö	37,0	38,7	41,7	27,8	31,8
Mielenterveys**	0	15,2	14,3	27,8	29,5
Väkivalta / uhka	3,6	24,2	32,1	16,7	25,0

* Saatavilla vain ensisijaisten syiden osuus

** Vuoden 2011 luokituksen mukaisesti sisältää itsetuhoisuus-tilastoinnit myös v. 2007–10

Liitteen 6 taulukkoon 2 on koottu Saarikan sosiaalipäivystyksen ensi- ja toissijaisten yhteydenottoesityiden lukumäärät vuosina 2007–11 sekä muutos vuosina 2010–11 pääluokittain jaoteltuina. Pääteet, mielenterveysasiat ja väkivalta olivat vuoden 2011 aikana lukumääräisesti useammin päivystisyhteydenoton taustalla kuin vuosi sitten. Prosentuaalisesti tarkasteltuna suurin kasvu on ollut luokissa ”Väkivalta” (+83 %) ”Lapsi karannut” (+80 %) ja ”Muu lastensuojelullinen syy” (+75 %).

Saarikan sosiaalipäivystäjät ottavat työssään yhteyttä pääasiassa asiakkaisiin, omaisiin tai muihin asianosaisiin sekä viranomaisista poliisiin. Lisäksi yhteyttä on otettu eri viranomaistahoihin, kuten hätäkeskukseen, lastensuojeluyksiköihin, terveydenhuoltoon, pelastuslaitokseen, kunnan sosiaalityöhön ja toisen alueen sosiaalipäivystykseen.

Päivystäjät ovat vuoden aikana tehneet 15 koti- ja 5 laitospäivystystä sekä 2 muuta käyntiä, 5 kiireellistä sijoitusta ja järjestäneet tilapäismajoitusta viidessä tilanteessa kuudelle henkilölle. Sosiaalipäivystystilanteista on tehty 15 lastensuojeluilmoitusta ja lähetetty asiakkaan kotikuntaan 11 tiedonsiirtolomaketta. Viisi yhteydenottoa (n. 11 %) ei vaatinut päivystäjältä lainkaan toimenpiteitä tai jatkoyhteydenottoja.

Taulukko 20. Saarijärven seudun sosiaalipäivystäjien toimenpidetilastoja vuosilta 2007–11 (kpl/v)

	2007	2008	2009	2010	2011
Avohuollon sijoitus	1	-	-	1	-
Kiireellinen sijoitus	2	5	4	4	5
Kotikäynti	7	11	10	10	15
Laitospäivystys	1	5	4	6	5
Muu käynti	-	-	-	-	2
Kuulusteluun osallistuminen	1	1	-	-	-
Tilapäismajoituksen järjestäminen	2	1	2	4	5
Tiedonsiirtolomakkeet	-	15	9	12	11
Lastensuojeluilmoitukset	-	12	7	12	15

Päivystysaikaista työaikaa kului Saarikan päivystäjillä enintään tunti 39 % päivystystilanteista. Huomattavan pitkien, yli kolme tuntia päivystysaikaista työtä vaatineiden tapahtumien osuus on ollut jopa 25 %. Tiedonsiirto on puolestaan hoitunut viime vuotta nopeammin, sillä yli 72 prosentissa virka-aikaista tiedonsiirtoa vaatineista tilanteista tiedottaminen hoitui alle 30 minuutissa. Päivystystapahtumien keskimääräinen kuormittavuus on Saarikassa ollut vuonna 2011 keskimäärin 4,1 asteikolla 1–10, kun se vuonna 2010 oli 4,3.

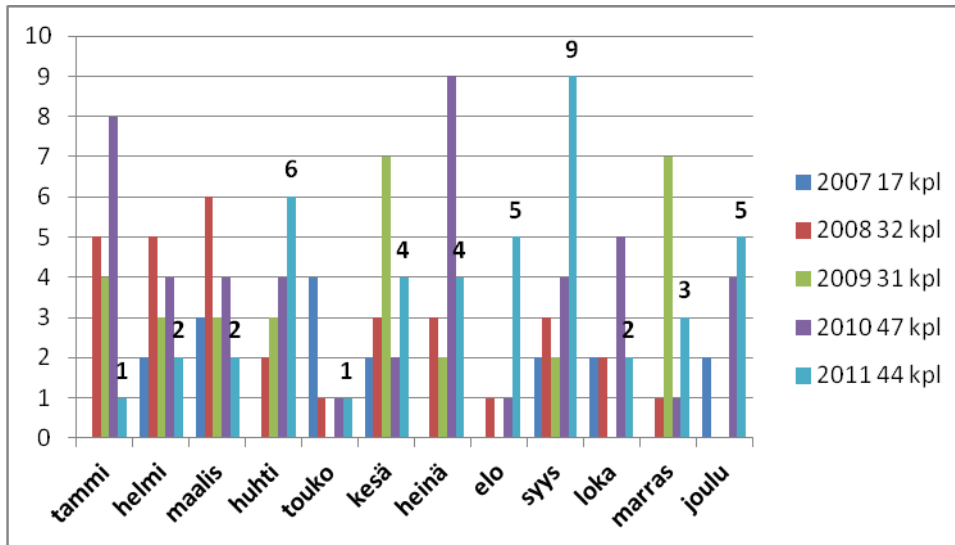
Vuoden aikana Saarikan sosiaalipäivystyksessä raportoitiin kolme uhkatilannetta. Yhdessä tilanteessa koettiin yleistä väkivallan uhkaa, toinen tilanteista liittyi uhkaavasti käyttäytyvään isään ja kolmas pelkoon sijaisäidin vahingoittumisesta.

Päivystysaikaisia yhteistyöongelmia koettiin kahdeksassa tilanteessa ja virka-aikaisia kahdessa. Päivystysaikaiset yhteistyön ongelmat liittyivät pääosin tiedonkulun ongelmiin sosiaalipäivystäjän sekä poliisin ja hätäkeskuksen välillä: tieto perheen tilanteesta ja tehtävän hoidon päättymisestä ei kulkenut sosiaalipäivystäjälle saakka. Lisäksi poliisin kanssa oli ollut näkemusero virka-avun tarpeesta. Mielenterveyspalveluissa yhteistyötä oli vaikeuttanut hoitoon pääsyn hankaluus sekä sosiaalipäivystyksen sisäisessä yhteistyössä työparin puuttuminen. Virka-aikaiset yhteistyön ongelmat liittyivät käsityksiin sosiaalipäivystäjän roolista sekä poliisin tavoittamisen vaikeuteen.

Palvelurakenteen ongelmia tai puutteita raportoitiin kahdeksassa tilanteessa, joista kaksi liittyi lastensuojeluun, kaksi mielenterveyspalveluihin ja loput neljä muihin. Lastensuojeluun liittyneet palvelurakenteen ongelmat tai puutteet olivat päivystysasiakkaiden kyyditykseen liittyneet käytännöt sekä sosiaalityöntekijöiden tavoitettavuuden ongelmat. Mielenterveyspalveluissa esiin nostettiin vaikeus saada asiakas psykiatriseen arvioon viikonloppuna, toista tilannetta ei tarkemmin määritelty. Muina puutteina tuotiin esiin nuorten aikuisten palveluiden puute, työparin puute, sosiaalipäivystyksen puuttuminen toiselta alueelta sekä tilanne, jossa taksia ei ollut saatavilla.

2.3 Viitaseudun sosiaalipäivystys

Viitaseudulla tilastoitiin vuoden 2011 aikana 44 sosiaalipäivystystapahtumaa (ks. kuva 6), 3 vähemmän kuin vuonna 2010. Tilanteiden määrä laski kuudella prosentilla. Syyskuu oli tapahtumarikkain kuukausi Viitaseudun päivystyksessä.

Kuva 6. Sosiaalipäivystystapahtumat kuukausittain Viitaseudulla vuosina 2007–2011 (kpl/kk)

Päivystystapahtumien määrä on vaihdellut kuukausittain yhdestä yhdeksään ja viikoittain 0–5 välillä (ks. taulukko 21). Keskimäärin sosiaalipäivystystilanteita seudulla oli lähes neljä kuukaudessa. Kuten Saarikassakin, keskimääräinen tilannemäärä päivää kohden jää hyvin vähäiseksi.

Taulukko 21. Viitaseudun sosiaalipäivystysyhteydenottojen vaihtelu ja keskiarvo kuukausittain ja viikoittain sekä päivittäinen keskiarvo vuosina 2007–11 (kpl)

	2007	2008	2009	2010	2011
Kuukausittainen vaihtelu	0–4	0–6	0–7	1–9	1–9
keskiarvo	1,4	2,7	2,6	3,9	3,7
Viikoittainen vaihtelu	-	0–4	0–5	0–6	0–5
keskiarvo	0,3	0,6	0,6	0,9	0,8
Päivittäinen keskiarvo	0,05	0,09	0,08	0,13	0,12

Viitaseudun sosiaalipäivystystilanteista 52 % tapahtui klo 16.00–24.00 välillä ja kolme neljästä viikonloppuisin. Iltayhteydenottojen osuus väheni kun taas viikonlopputilanteiden osuus kasvoi vuoteen 2010 verrattuna. Tarkemmat tilastotiedot yhteydenottoajankohdista löytyvät liitteen 7 kuvista 1 ja 2.

Yhteydenottajana on ollut seudulle tyypillisesti useimmin hätäkeskus, josta päivystäjälle tuli 80 % päivystystilanteista (ks. taulukko 22). Päivystykseen on otettu yhteyttä myös terveydenhuollosta, lastensuojeluyksiköstä ja poliisista. Suoria yhteydenottoja on tullut myös asiakkailta.

Taulukko 22. Sosiaalipäivystystapahtumien yhteydenottajien osuus prosentteina Viitaseudun sosiaalipäivystyksessä vuosina 2007–11 (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Asiakas, omainen	6,7	-	6,5	10,6	6,8
Muu yksityishenkilö	-	-	3,2	-	-
Poliisi	6,7	3,1	3,2	-	2,3
Hätäkeskus	66,7	87,5	77,4	76,6	81,8
Terveydenhuolto	6,7	-	3,2	-	4,5
Pelastuslaitos	-	-	-	4,3	-
Lastensuojeluyksikkö	6,7	-	-	2,1	4,5
Sosiaalityö	6,7	-	-	6,4	-
Muu	-	9,4	6,5	-	-

Taulukosta 23 ilmenee, että sosiaalipäivystystilanteet ovat koskeneet hieman yli 80-prosenttisesti Viitaseudun kuntien asukkaita. Asiakastilanteista 50 % on tullut Viitasaarelta. Pihtiputaan osuus oli 25 % ja Kinnulan 6 %.

Taulukko 23. Sosiaalipäivystyksen asiakastilanteet kunnittain Viitaseudun sosiaalipäivystyksessä vuosina 2007–11 (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Pihtipudas	46,7	29,7	21,9	19,6	25,0
Kinnula	0	8,1	6,3	9,8	6,3
Viitasaari	46,7	48,6	59,4	60,8	50,0
Viitaseutu yhteensä	93,3	86,5	87,5	90,2	81,2
Muut kunnat	6,7	13,5	12,5	9,8	18,8

Liitteen 7 taulukkoon 1 on koottu asiakastilanteet Viitaseudun kunnissa vuosina 2007–11 sekä niiden lukumääräinen ja prosentuaalinen muutos viime vuoteen verrattuna. Taulukosta ilmenee, että alueen kunnista ainoastaan pihtiputaalaisilla on ollut enemmän sosiaalipäivystystarvetta kuin vuosi sitten³. Kinnulassa ja etenkin Viitasaarella sosiaalipäivystystilanteiden määrä on vähentynyt vuoden takaisesta. Päivystysalueen ulkopuolisten asiakastilanteiden määrä on kasvanut prosentuaalisesti eniten (80 %) vuoteen 2010 verrattuna. Lukumääräisesti kyse on kuitenkin vain neljästä lisätilanteesta.

Alle 18-vuotiaiden osuus asiakkaista oli 63 %, kun vuosi sitten osuus jäi alle 40 prosenttiin. Taulukosta 24 ilmenee, että suurin asiakasryhmä sosiaalipäivystyksessä oli 7–14-vuotiaat, johon kuului kolmannes asiakkaista. Myös

³ Samassa tilanteessa on voinut olla asiakkaita useammasta kunnasta. Siksi asiakastilanteiden yhteenlaskettu määrä on suurempi kuin tapahtumien kokonaismäärä.

Viitaseudulla yli 65-vuotiaiden osuus asiakaista jäi vähäiseksi, joskin ikään-tyneitä asiakkaita oli enemmän kuin Saarikan ja Mobile-kuntien sosiaali-päivystyksissä. Päivystysasiakkaana Viitaseudulla oli vuoden aikana yhteensä 109 henkilöä.

Taulukko 24. Viitaseudun sosiaalipäivystystilanteissa mukana olleet asiakkaat (lkm) ja osuus (%) kokonaisasiakasmäärästä ikäryhmittäin vuosina 2009–11

	2009		2010		2011	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%
0–6 v.	10	16,4 %	10	10,3 %	14	12,8 %
7–14 v.	14	23,0 %	15	15,5 %	37	33,9 %
15–17 v.	10	16,4 %	12	12,4 %	18	16,5 %
18–30 v.	3	4,9 %	7	7,2 %	12	11,0 %
31–40 v.	7	11,5 %	16	16,5 %	12	11,0 %
41–50 v.	11	18,0 %	19	19,6 %	9	8,3 %
51–65 v.	6	9,8 %	8	8,2 %	3	2,8 %
66–80 v.	0	0,0 %	4	4,1 %	4	3,7 %
yli 80 v.	0	0,0 %	6	6,2 %	0	0 %
Yhteensä	61	100,0 %	97	100,0 %	109	100,0 %

Sosiaalitoimen asiakkuus oli lähes 60 prosentilla asiakaista kuten vuosi siten. Erittäin kiireellisiksi tai kiireellisiksi päivystäjät arvioivat 52 prosenttia tilanteista, joka on vain yksi prosenttiyksikköä viime vuotta vähemmän.

Taulukkoon 25 on koottu sosiaalipäivystyksen tyypillisimpiä yhteydenottoja Viitaseudulla. Useimmin sosiaalipäivystyksen tarvetta aiheuttivat päihteiden käyttö (taustalla 27 % tilanteista), karkaaminen (18 %) sekä väkivalta tai sen uhka (18 %).

Taulukko 25. Tyypillisimmät sosiaalipäivystystilanteen taustalla olevat ensi- ja toissijaiset yhteydenottoesityt Viitaseudun sosiaalipäivystyksessä vuonna 2011 sekä näiden syiden osuudet vuosina 2007–11 (%)

	2007	2008	2009	2010	2011
Päihteiden käyttö	30,4	31,3	35,5	27,7	27,3
Karkaaminen	26,1	0,0	12,9	8,5	18,2
Väkivalta / uhka	4,3	25,0	32,3	14,9	18,2

Litteen 7 taulukkoon 2 on koottu Viitaseudun sosiaalipäivystyksen ensi- ja toissijaisten yhteydenottoesityiden lukumäärät vuosina 2007–11 sekä muutos vuosina 2010–11 pääluokittain jaoteltuina. Huomattava on, että vuoden

aikana tilastoihin merkittiin aiempaa vähemmän toissijaisia yhteydenottosyitä. Toissijaisten syiden merkitseminen lomakkeeseen on vapaaehtoista. Tämä vaikuttaa osaltaan yhteydenottosyiden pienentyneisiin lukumääriin. Taulukossa 25 esitettyjen tyypillisimpien syiden osalta voidaan todeta, että päihitteiden käytön vuoksi tulleiden yhteydenottojen määrä ja osuus vähenivät hieman viime vuodesta. Karkaamiset ja väkivaltaan liittyvät tilanteet puolestaan työllistivät alueella vuoden takaista enemmän niin osuudeltaan kuin lukumääräisestikin tarkasteltuna.

Viitaseudun päivystäjien tekemät toimenpiteet vuosina 2007–11 on koottu taulukkoon 26. Vuoden 2011 aikana alueen päivystyksessä tehtiin yksi kiireellinen sijoitus, 8 koti- ja 2 laituskäyntiä sekä yksi muuhun kuin edellä mainittuun paikkaan kohdistunut käynti, järjestetty tilapäismajoitusta kolmessa tilanteessa kolmelle asiakkaalle sekä osallistuttu kahteen kuulusteluun. Sosiaalipäivystystilanteiden johdosta on lähetetty 8 lastensuojeluilmoitusta ja tehty 6 tiedonsiirtolomaketta asiakkaan kotikuntaan. Lastensuojeluilmoituksia, kuulusteluja ja muita käyntejä lukuun ottamatta toimenpiteiden määrä on vähentynyt viime vuoteen verrattuna.

Taulukko 26. Viitaseudun sosiaalipäivystäjien toimenpidetilastoja vuosilta 2007–11 (kpl/v)

	2007	2008	2009	2010	2011
Avohuollon sijoitus	1	11	3	1	-
Kiireellinen sijoitus	-	3	2	2	1
Kotikäynti	3	11	9	12	8
Laituskäynti	2	13	7	4	2
Muu käynti	-	-	-	-	1
Kuulusteluun osallistuminen	-	1	1	-	2
Tilapäismajoituksen järjestäminen	2	7	5	6	3
Lastensuojeluilmoitukset	-	6	5	5	8
Tiedonsiirtolomakkeet	-	7	10	14	6

Viitaseudun päivystäjät ovat ottaneet tyypillisimmin yhteyttä asiakkaaseen, omaiseen tai muuhun asianosaiseen. Lisäksi päivystysaikana on tehty useita yhteydenottoja eri viranomaisiin, kuten poliisille, hätäkeskukseen ja alueen sosiaalityöntekijään. Neljä tilannetta ei vaatinut päivystäjältä lainkaan jatkotoimenpiteitä tai -yhteydenottoja päivystysaikana.

Sosiaalipäivystystilanteista 68 % vaati päivystäjältä enintään yhden tunnin työaika. Pitkäkestoisten, yli kolme tuntia työaika vaatineiden tilanteiden osuus oli vain 7 %, kun vuosi takaperin se oli jopa hieman yli 20 %. Kahta tilannetta lukuun ottamatta tiedonsiirtoa vaatineet tilanteet ovat vienneet enintään 30 minuuttia virka-aikaista työaika.

Keskimääräinen tapahtumakohtainen kuormittavuus oli 2,9 asteikolla 1–10, jossa 1 on ”ei lainkaan kuormittava” ja 10 ”erittäin kuormittava”. Kuormittavuus on laskenut huomattavasti viime vuoteen verrattuna, jolloin se oli 4,1.

Uhkatilanteita on raportoitu vuoden aikana kolme Viitaseudun sosiaalipäivystyksessä. Nämä liittyivät aseisiin, päihtyneisiin asiakkaisiin sekä työpariin kohdistuneeseen potkuun.

Yhteistyön ongelmia tuotiin esiin kahdessa tilanteessa, joista toinen liittyi päivystysaikaiseen ja toinen virka-aikaiseen yhteistyöhön. Päivystysaikainen yhteistyön ongelmatilanne johtui vartiointiliikkeen ja yrityksen laatimista ohjeistuksista kutsua paikalle sosiaalipäivystäjä poliisin sijaan. Virka-aikana ongelmia tuotti yhteistyökumppanin vastaamattomuus yhteistyöpyyntöön, kun kyse oli vanhuspalveluiden ja sosiaalipäivystyksen työnjakokysymyksistä.

Palvelurakenteen ongelmia tai puutteita ilmeni vuoden aikana neljässä tilanteessa. Näistä kaksi liittyi vanhustenhuollon ja sosiaalipäivystyksen työnjaon kysymyksiin. Yhdessä oli kyse tilapäismajoituksen järjestämisen vaikeudesta nuorelle aikuiselle ja yhdessä oli epäselvyyttä päivystyskäytäntöjen kanssa.

3 KESKI-SUOMEN SOSIAALIPÄIVYSTYKSEN TULEVAISUUS

Vuoden 2011 aikana Keski-Suomessa muodostettiin laaja-alaisessa yhteistyössä uusi sosiaalipäivystysmalli, jonka myötä Mobile-kunnissa siirrytään varallaolopäivystyksestä pysyvään rakenteeseen, Sosiaalipäivystyksikköön huhtikuun 2012 alussa. Saavutukselle on syytä antaa arvoa, sillä se on usean vuoden pitkäjänteisen maakunnallisen kehittämistyön tulos.

Uudistus vakiinnuttaa virka-ajan ulkopuolisen sosiaalipäivystystoiminnan Mobile-kuntien alueella, josta on odotettavissa myönteistä kehitystä toiminnan laatuun ja vaikuttavuuteen. Muutos mahdollistaa myös entistä vahvemman yhteistyön eri toimijoiden kanssa: laadukas ja vaikuttava sosiaalipäivystystyö vaatii hyvin sujuvaa yhteistyötä monien eri (viranomais)tahojen kanssa kuten poliisi, hätäkeskus, sijaishuoltopaikat ja terveydenhuolto, kuntien sosiaalitoimea unohtamatta. Keskeisin Sosiaalipäivystyksikön yhteistyökumppani on kuitenkin sosiaalipäivystyksen etupäivystyksenä jatkava kriisikeskus Mobile. Uudessa mallissa voidaan kehittää vuosien mittaan hyväksi havaittua yhteistyötä ja työnjakoa entistä toimivammaksi ja molempia osapuolia tarkoituksenmukaisesti hyödyttäväksi.

Sosiaalipäivystyksikön perustamisen myötä Kosken vuodesta 2008 alkaen tuottama sosiaalipäivystyksen koordinoitua toimintaa päättyy 31.3.2012. Alkuvuonna 2012 toimintaan lähti mukaan aiemmista vuosista poiketen vain

18 kuntaa, Mobile-kunnat ja Viitaseutu. Lyhyen toiminta-ajan vuoksi koordinoitavissa päätettiin keskittyä pääasiassa tiedontuotantoon ja tilastointiin sekä kehittämiseen, jossa erityisesti sosiaalipäivystysyksikön toiminnan aloittamisen valmisteluun. Sosiaalipäivystyksen koordinoinnin päättyessä koordinoitavat siirtyvät kunkin alueen toteutettavaksi. Sosiaalipäivystyksen ”punaisen langan” säilyttäminen vaatii uudenlaista päivystysalueiden välistä yhteistyötä ja keskinäistä vuoropuhelua.

Maakunnan virka-ajan ulkopuolisesta sosiaalipäivystyksestä viiden vuoden ajalta kerätty tilastotieto on laajuudessaan ja yksityiskohtaisuudessaan merkittävää, myös valtakunnallisesti. Sosiaalipäivystyksen tilastointia ja tiedontuotantoa on syytä jatkaa edelleen. Sosiaalipäivystysalueiden keskinäinen tiedonvaihto ja yhteinen tietojen kokoaminen aika-ajoin pitää yllä maakunnallista kokonaiskuvaa sosiaalipäivystyksessä tapahtuvista muutoksista. Tilastotiedot ovat olleet tärkeä osa kehittämistyötä. Niiden pohjalta on muun muassa voitu todeta, että sosiaalipäivystystilanteiden määrä ja niiden vaatima työaika on kasvanut vuosien mittaan huomattavasti erityisesti Mobile-kuntien sosiaalipäivystyksessä. Sosiaalipäivystystoiminnan tarve on tullut näkyväksi. Tilastoinnin laajentamista virka-aikaiseen sosiaalipäivystykseen on myös syytä pohtia. Tällä hetkellä tiedämme varsin hyvin virka-ajan ulkopuolisen tilanteen maakunnassa, mutta virka-aikaisen sosiaalipäivystyksen tilannemääristä ei vastaavanlaista tarkkaa tietoa ole saatavilla.

Sosiaalipäivystyksen kehittämisessä on saatu yksi tärkeä ja tarpeellinen muutos aikaan, kun Mobile-kunnissa siirrytään varallaolomallista sosiaalipäivystystyöhön erikoistuvaan yksikköön, jossa uudenlaisen toiminnan kehittäminen jatkuu. Pohjoisessa Keski-Suomessa, Saarikassa ja Viitaseudulla, sosiaalipäivystys järjestetään edelleen vapaamuotoisena varallaolona. Nähtäväksi jää, onko tulevaisuuden suunta sosiaalipäivystyksessä esimerkiksi Keski-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneselvityksen loppuraportissa (2011, 24) ehdotetun kaltainen Keski-Suomen kattava yhteispäivystys, jossa toimii integroituna niin erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon päivystys sekä sosiaali- ja kriisipäivystys. Seuraava askel on kuitenkin uuden sosiaalipäivystysyksikön toiminnan vakiinnuttaminen ja kehittäminen.

KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

Kirjallisuus

Keski-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneselvitys. Loppuraportti. Jyväskylä 2011, Keski-Suomen liiton julkaisu B 180.

Kiireellinen sosiaalipalvelu. Sosiaalipäivystyksen järjestäminen. Helsinki 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita, 2005:8.

Sosiaalipäivystyksen kehittäminen. Helsinki 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä, 2006: 64.

Lähteet

Kriisikeskus Mobilen sosiaalipäivystyksen etupäivystyksen tapahtumatilastot 1.1.2007–31.12.2011.

Mobile-kuntien takapäivystäjien tapahtumatilastot 1.1.2007–31.12.2011.

Pihtiputaan, Viitasaaren ja Kinnulan seudullisen sosiaalipäivystyksen tapahtumatilastot 1.1.2007–31.12.2011.

Saarijärven, Karstulan, Kannonkosken, Kivijärven ja Kyyjärven seudullisen sosiaalipäivystyksen tapahtumatilastot 1.1.2007–31.12.2011.

LIITTEET

Liite 1. Ohjausryhmän jäsenet vuonna 2011

Nykänen Jouko, perusturvajohtaja, Uurainen, ohjausryhmän pj.
Haaki Raili, kehittämispäällikkö, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
varalla *Heikkilä Marja*, johtaja, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Hakulinen Päivi, peruspalvelujohtaja, Joutsa
varalla *Niinikoski Aila*, johtava sosiaalityöntekijä, Joutsa
Hauvala Tuija, Kriisikeskus Mobilen johtaja, Jyväskylä
Hiljanen Vuokko, sosiaali johtaja, Laukaa
Hämäläinen Tuomo, toimiala-asiantuntija, Hätäkeskus
Jomppanen Maarit, vastaava sosiaalityöntekijä-lastenvalvoja, Wiitaunioni
Mankonen Tiina, vastaava sosiaalityöntekijä, Saarikka
Markkanen Outi, sosiaalityön johtaja, Äänekoski
Salpakoski Ritva, johtava sosiaalityöntekijä, Jyväskylä
Seppälä Anne, lasten ja perheiden palvelut -palveluyksikön johtaja, Jyväskylä
varalla *Moisio Satu*, johtava sosiaalityöntekijä, Jyväskylä
Siitari Heljä, pääluottamusmies / Juko, Jyväskylä
Talvensola Sivi, koordinaattori, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus,
ohjausryhmän sihteeri
Vainio-Pernu Laura, sosiaalityöntekijä, Jyväskylä/poliisilaitos
Vanhanen Riitta, perusturvajohtaja, Keuruu
Ågren Seija, sosiaalityön johtaja, Jämsä
varalla *Oksanen Heikki*, tulosaluejohtaja, Jämsä

Liite 2. Sosiaalipäivystystilanteet kunnittain vuonna 2007–2011 (lkm, muutos %)

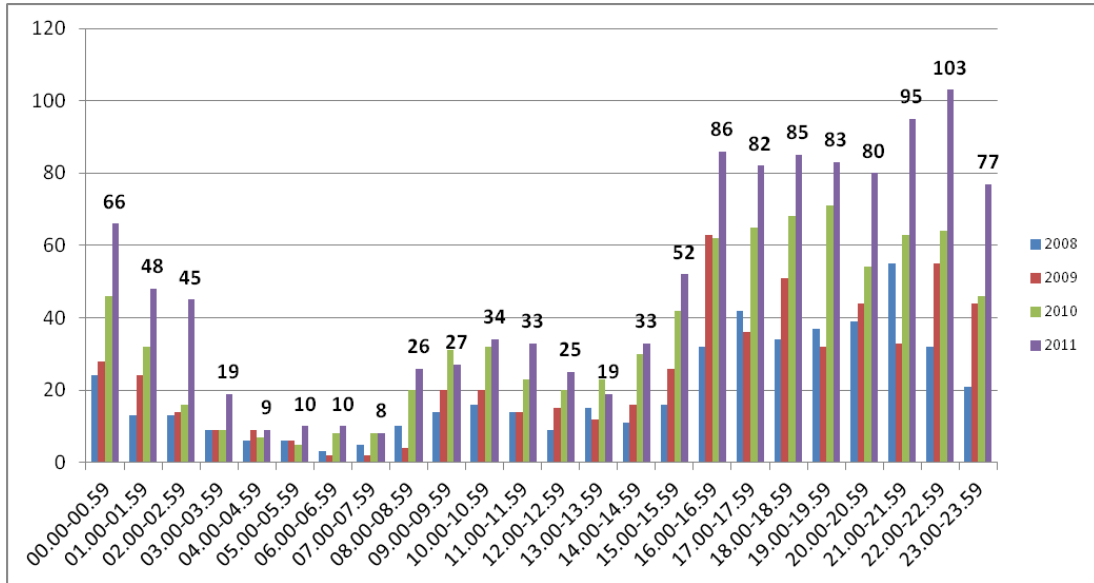
Kunta	2007	2008		2009			2010			2011			
	Tilannetta	Tilannetta	Muutos 07-08 lkm	Muutos 07-08 %	Tilannetta	Muutos 08-09 lkm	Muutos 08-09 %	Tilannetta	Muutos 09-10 lkm	Muutos 09-10 %	Tilannetta	Muutos 10-11 lkm	Muutos 10-11 %
Hankasalmi	2	4	2	100 %	17	13	325 %	12	-5	-29 %	26	14	117 %
Joutsa	7	8	1	14 %	8	0	0 %	8	0	0 %	11	3	38 %
Jyväskylä	323	375	52	16 %	478	103	27 %	632	154	32 %	855	223	35 %
Jämsä	41	103	62	151 %	60	-43	-42 %	44	-16	-27 %	99	55	125 %
Kannonkoski	1	5	4	400 %	4	-1	-20 %	0	-4	-100 %	3	3	300 %
Karstula	4	4	0	0 %	5	1	25 %	7	2	40 %	9	2	29 %
Keuruu	8	25	17	213 %	12	-13	-52 %	19	7	58 %	27	8	42 %
Kinnula	0	4	4	400 %	2	-2	-50 %	5	3	150 %	4	-1	-20 %
Kivijärvi	1	1	0	0 %	2	1	100 %	4	2	100 %	6	2	50 %
Konnevesi	10	1	-9	-90 %	3	2	200 %	0	-3	-100 %	1	1	100 %
Kuhmoinen	1	0	-1	-100 %	1	1	100 %	3	2	200 %	2	-1	-33 %
Kyyjärvi	2	2	0	0 %	2	0	0 %	6	4	200 %	5	-1	-17 %
Laukaa	19	30	11	58 %	39	9	30 %	39	0	0 %	96	57	146 %
Luhanka	0	0	0	0 %	2	2	200 %	0	-2	-100 %	0	0	0 %
Multia	1	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	2	1	100 %
Muurame	12	14	2	17 %	15	1	7 %	39	24	160 %	62	23	59 %
Petäjävesi	3	6	3	100 %	6	0	0 %	8	2	33 %	15	7	88 %
Pihtipudas	7	12	5	71 %	7	-5	-42 %	13	6	86 %	12	-1	-8 %
Saarijärvi	15	20	5	33 %	20	0	0 %	18	-2	-10 %	24	6	33 %
Toivakka	3	1	-2	-67 %	11	10	1000 %	8	-3	-27 %	4	-4	-50 %
Urainen	1	4	3	300 %	2	-2	-50 %	8	6	300 %	5	-3	-38 %
Viitasaari	7	19	12	171 %	22	3	16 %	34	12	55 %	25	-9	-26 %
Äänekoski	27	29	2	7 %	42	13	45 %	69	27	64 %	104	35	51 %
K-S Yhteensä	495	668	173	35 %	761	93	14 %	977	216	28 %	1397	420	43 %
Muut kunnat	41	63	22	54 %	34	-29	-46 %	40	6	18 %	100	60	150 %
Yhteensä	536	731	195	36 %	795	64	9 %	1017	222	28 %	1497	480	47 %

Liite 3. Sosiaalipäivystystapahtumien tilastointilomakkeen yhteydenottoesityiden luokittelu vuonna 2011

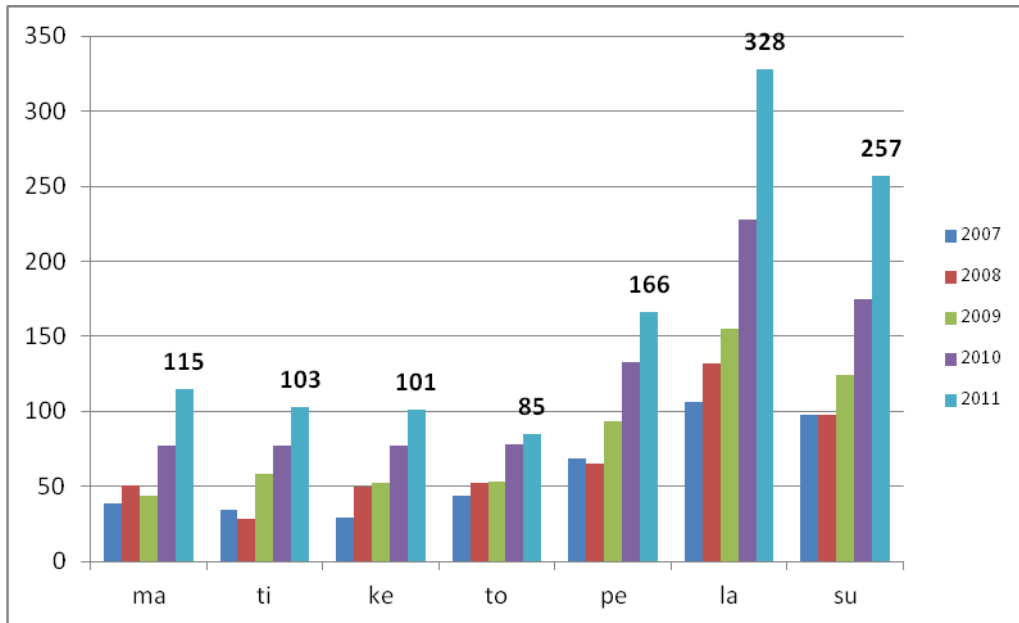
- 1 = PÄIHTEET: lapsen vanhemman/huoltajan päihteiden käyttö
- 2 = PÄIHTEET: lapsen päihteiden käyttö
- 3 = PÄIHTEET: aikuisen päihdeongelma (tilanteeseen ei liity lapsia)
- 4 = VÄKIVALTA: perheväkivalta
- 5 = VÄKIVALTA: väkivallan uhka
- 6 = VÄKIVALTA: lähisuhdeväkivalta (tilanteeseen ei liity lapsia)
- 7 = VÄKIVALTA: lapsen pahoinpity
- 8 = VÄKIVALTA: lapsen väkivaltainen käyttäytyminen
- 9 = MIELENTERVEYS: lapsen huoltajan/vanhemman mielenterveysongelmat
- 10 = MIELENTERVEYS: lapsen mielenterveysongelmat
- 11 = MIELENTERVEYS: mielenterveysongelmat (tilanteeseen ei liity lapsia)
- 12 = MIELENTERVEYS: lapsen huoltaja/vanhemman itsetuhoisuus / itsemurhayritys
- 13 = MIELENTERVEYS: lapsen itsetuhoisuus / itsemurhayritys
- 14 = MIELENTERVEYS: itsetuhoisuus / itsemurhayritys (tilanteeseen ei liity lapsia)
- 15 = RIKOS: lapsen vanhemman/huoltajan syyllistyminen rikokseen
- 16 = RIKOS: lapsen syyllistyminen rikokseen
- 17 = RIKOS: nuoren poliisikuulusteluun pyyntö poliisilta
- 18 = RIKOS: raiskaus
- 19 = RIKOS: lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö
- 20 = RIKOS: rikokseen syyllistyminen (tilanteeseen ei liity lapsia)
- 21 = LAPSI KARANNUT: koti
- 22 = LAPSI KARANNUT: lastensuojelulaitos, Myllyjärvi
- 23 = LAPSI KARANNUT: lastensuojelulaitos, Lotila
- 24 = LAPSI KARANNUT: lastensuojelulaitos, Palokan nuorisokoti
- 25 = LAPSI KARANNUT: lastensuojelulaitos, Äänekosken perhetukikeskus
- 26 = LAPSI KARANNUT: lastensuojelulaitos, Mattilan perhetukikeskus
- 27 = LAPSI KARANNUT: lastensuojelulaitos, Jämsän nuorisokoti
- 28 = LAPSI KARANNUT: lastensuojelulaitos, Nuorisokoti Masto
- 29 = LAPSI KARANNUT: lastensuojelulaitos, Nuorisokoti Pursi
- 30 = LAPSI KARANNUT: lastensuojelulaitos, Pienkoti Aura
- 31 = LAPSI KARANNUT: lastensuojelulaitos, muu:
- 32 = TRAUMAATTINEN KRIISI: äkillinen kuolema
- 33 = TRAUMAATTINEN KRIISI: äkillinen sairastuminen
- 34 = TRAUMAATTINEN KRIISI: onnettomuus
- 35 = TRAUMAATTINEN KRIISI: tulipalo
- 36 = TRAUMAATTINEN KRIISI: muu:
- 37 = NEUVONNAN TARVE: huolto- ja tapaamisasiat
- 38 = NEUVONNAN TARVE: kriisiytynyt perhetilanne
- 39 = NEUVONNAN TARVE: parisuhdeongelmat
- 40 = NEUVONNAN TARVE: muu:
- 41 = ELÄMÄN KRIISI: turvakotitarve
- 42 = ELÄMÄN KRIISI: asunnottomuus
- 43 = ELÄMÄN KRIISI: vanhuksen turvattomuus
- 44 = ELÄMÄN KRIISI: muu:
- 45 = MUU LASTENSUOJELUUN LIITTYVÄ:
- 46 = MUU SYY:

Liite 4. Kriisikeskus Mobilen lisätietotilastojen kuvat ja taulukot

Kuva 1. Kriisikeskus Mobilen sosiaalipäivystysyhteydenottoajankohdat tunneittain 2008–11 (kpl)

Kuva 2. Kriisikeskus Mobilen sosiaalipäivystysyhteydenotot viikonpäivittäin 2007–11 (kpl)

Taulukko 1. Sosiaalipäivystystapahtumien yhteydenottajat Mobile-kuntien etupäivystyksessä vuosina 2007–10 (kpl)

	2007	2008	2009	2010	2011
Asiakas	87	89	121	123	192
Asiakkaan perheenjäsen	39	51	46	120	152
Muu yksityishenkilö	33	39	58	68	80
Poliisi	94	59	89	90	149
Hätäkeskus	54	145	78	85	122
Terveystieteiden tutkimuskeskus	16	11	9	17	30
Pelastuslaitos	4	0	2	4	3
Lastensuojeluyksikkö	49	34	101	212	270
Sosiaalityö	11	23	24	39	76
Mobilin etupäivystäjä	0	13	16	49	37
Muu	32	12	35	38	44
yhteensä	419	476	579	845	1155

Taulukko 2. Kriisikeskus Mobilin sosiaalipäivystystilanteissa mukana olleet asiakkaat (hlöä) ja osuus (%) kokonaisasiakasmäärästä ikäryhmittäin vuosina 2009–11

	2009		2010		2011	
	hlöä	%	hlöä	%	hlöä	%
0–6 v.	199	19,4 %	211	15,5 %	324	16,0 %
7–14 v.	215	20,9 %	323	23,8 %	429	21,1 %
15–17 v.	219	21,3 %	386	28,4 %	601	29,6 %
18–30 v.	108	10,5 %	125	9,2 %	243	12,0 %
31–40 v.	166	16,2 %	189	13,9 %	270	13,3 %
41–50 v.	95	9,3 %	103	7,6 %	132	6,5 %
51–65 v.	16	1,6 %	14	1,0 %	23	1,1 %
66–80 v.	9	0,9 %	4	0,3 %	7	0,3 %
yli 80 v.	0	0,0 %	5	0,4 %	2	0,1 %
yhteensä	1027	100,0 %	1360	100,0 %	2031	100,0 %

Taulukko 3. Asiakkaan kotikunta Kriisikeskus Mobilen sosiaalipäivystystapahtumissa 2007–2011 ja muutos lukumäärässä (kpl) ja prosentuaalisesti (%) 2010–11

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2010–11 lkm	Muutos 2010–11 %
Hankasalmi	2	4	16	11	20	9	81,8 %
Joutsa	7	8	8	7	8	1	14,3 %
Jyväskylä	321	339	418	585	727	142	24,3 %
Jämsä	-	-	-	42	83	41	97,6 %
Keuruu	7	24	11	19	22	3	15,8 %
Konnevesi	10	1	3	0	1	1	100,0 %
Kuhmoinen	-	-	-	3	2	-1	-33,3 %
Laukaa	18	28	35	35	77	42	120,0 %
Luhanka	0	0	2	0	0	0	0,0 %
Multia	1	1	0	1	1	0	0,0 %
Muurame	12	13	13	34	47	13	38,2 %
Petäjävesi	3	6	6	8	14	6	75,0 %
Toivakka	3	1	11	8	4	-4	-50,0 %
Uurainen	0	2	2	8	4	-4	-50,0 %
Äänekoski	26	27	36	66	88	22	33,3 %
Muu kunta	32	44	35	39	77	38	97,4 %
Yhteensä	442	498	596	866	1175	270	31,2 %

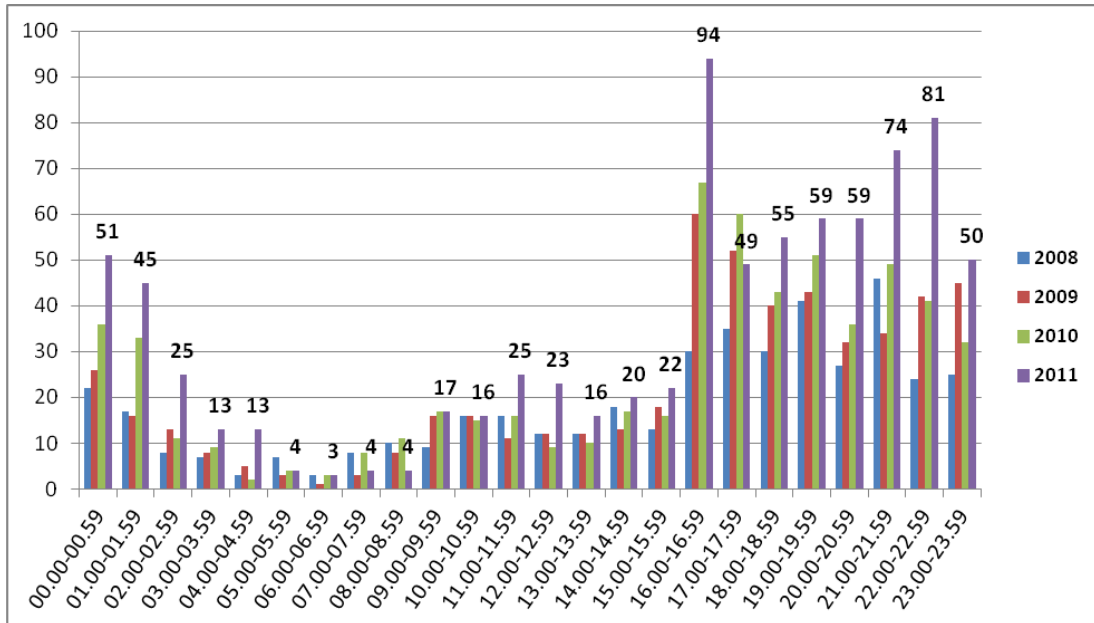
Taulukko 4. Ensi- ja toissijaiset yhteydenottosyyt pääluokittain kriisikeskus Mobilessa vuosina 2007–10 (kpl), muutos lukumäärässä (kpl) ja prosentuaalisesti (%) 2009–10

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2010–11 lkm	Muutos 2010–11 %
Päihteet	173	172	184	224	276	52	23,2 %
Väkivalta	121	128	130	170	178	8	4,7 %
Lapsi karannut	64	85	122	266	386	120	45,1 %
Mielenterveys*	19	38	29	61	144	41	39,8 %
Neuvonnan tarve	28	87	134	178	429	251	141,0 %
Asunnottomuus	4	13	14	12	27	15	125,0 %
Rikos	82	37	44	46	92	46	100,0 %
Elämän kriisi muu**	-	-	-	-	141	141	-
Henkinen / traumaattinen kriisi	7	8	27	23	26	3	13,0 %
Muu lastensuojelullinen syy	107	63	97	132	203	71	53,8 %
Muu syy	25	19	21	25	15	-10	-40,0 %
Tilastoidut syyt yhteensä	630	675	824	1179	1917	738	62,6 %

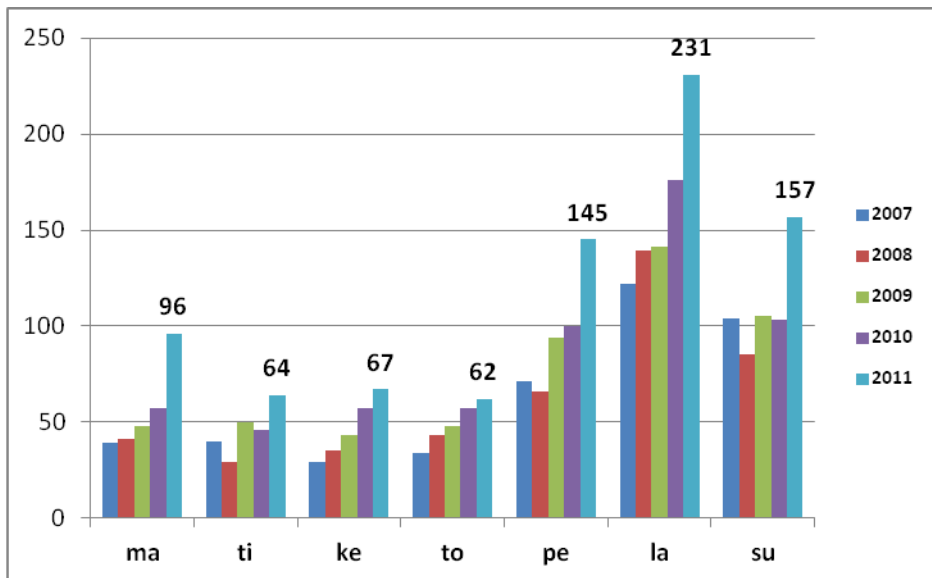
* Vuoden 2011 luokituksen mukaisesti sisältää itsetuhoisuus-tilastoinnit myös v. 2007–10

**Elämän kriisi -luokka sisältää Mobilen lomakkeessa Neuvonnan tarve- ja Asunnottomuus-luokat sekä lisäksi useita muita alaluokkia, joita toisessa, Saarikan, Viitaseudun ja Mobile-kuntien takapäivystäjien käyttämässä lomakkeessa ei ole. Toisessa lomakkeessa Asunnottomuus-luokka sisältää entisen Asunnottomuus-luokan vastausvaihtoehdot ja Neuvonnan tarve muodostaa oman luokkansa. Mahdollisimman suuren vastaavuuden säilyttämiseksi aiempiin tilastoihin Asunnottomuus- ja Neuvonnan tarve -luokkien tilastot on koottu omiksi luokikseen ja Elämän kriisi: muu -vastaukset omaan luokkaansa.

Liite 5. Mobile-kuntien takapäivystäjien lisätietotilastojen kuvat ja taulukot

Kuva 1. Mobile-kuntien takapäivystäjien sosiaalipäivystysyhteydenottoajankohdat tunneittain 2008–11 (kpl)

Kuva 2. Mobile-kuntien takapäivystäjien sosiaalipäivystysyhteydenotot viikonpäivittäin 2007–11 (kpl)

Taulukko 1. Asiakkaan kotikunta Mobile-kuntien takapäivystäjien sosiaalipäivystystapauksissa 2007–2011 ja muutos lukumäärässä (kpl) ja prosentuaalisesti (%) 2010–11

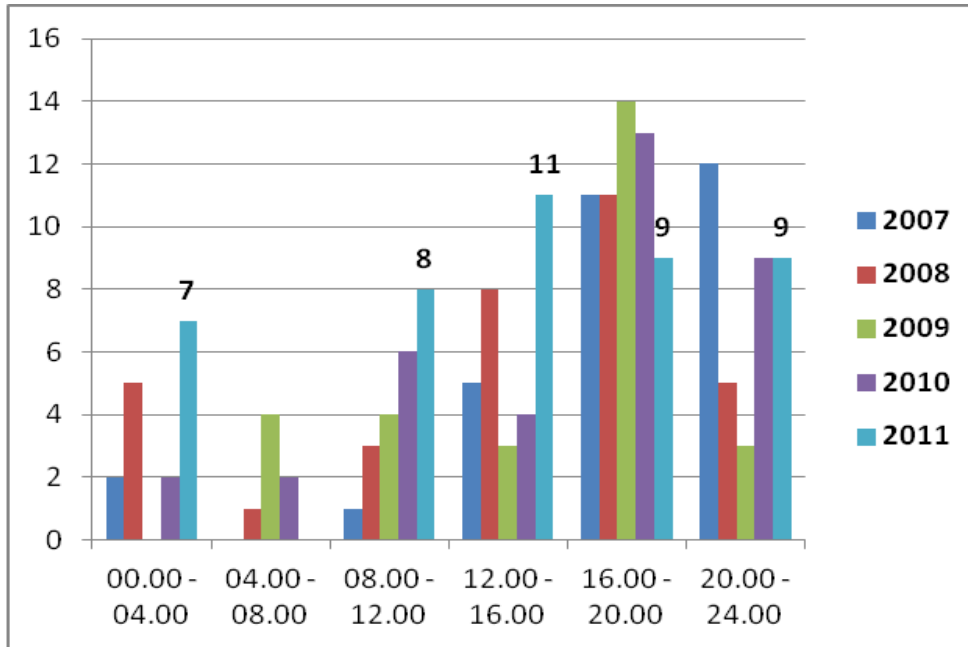
	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos lkm 2010–11	Muutos % 2010–11
Hankasalmi	2	4	13	7	19	12	171,4 %
Joutsa	6	9	4	6	9	3	50,0 %
Jyväskylä	295	323	392	366	475	109	29,8 %
Jämsä	-	-	-	36	66	30	83,3 %
Keuruu	5	24	10	12	18	6	50,0 %
Konnevesi	0	0	3	0	0	0	0 %
Kuhmoinen	-	-	-	1	0	-1	-100,0 %
Laukaa	18	23	25	38	66	28	73,7 %
Luhanka	0	0	1	0	0	0	0 %
Multia	0	1	1	2	1	-1	-50,0 %
Muurame	17	14	16	34	41	7	20,6 %
Petäjävesi	2	4	7	7	9	2	28,6 %
Toivakka	2	0	8	8	2	-6	-75,0 %
Urainen	2	4	2	8	3	-5	-62,5 %
Äänekoski	26	17	30	56	67	11	19,6 %
Muu kunta	29	37	29	38	63	25	65,8 %
Yhteensä	404	460	541	619	839	220	35,5 %

Taulukko 2. Ensi- ja toissijaiset yhteydenotto syyt pääluokittain Mobile-kuntien takapäivystäjillä vuosina 2007–11 (kpl), muutos lukumäärässä (kpl) ja prosentuaalisesti (%) 2010–11

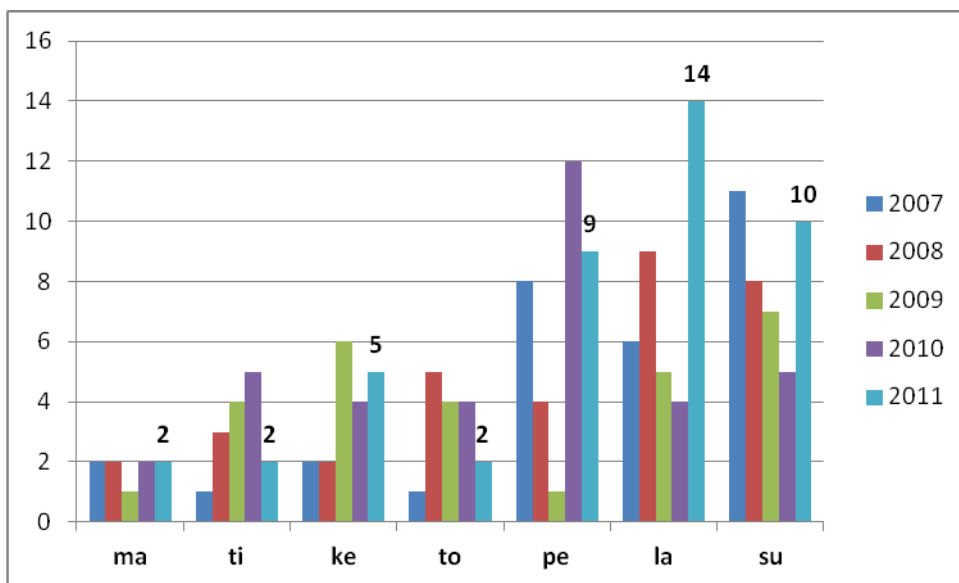
	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos lkm 2010–11	Muutos % 2010–11
Päihitteet	111	182	234	216	287	71	32,9 %
Väkivalta	79	119	130	111	186	75	67,6 %
Lapsi karannut	63	96	157	216	299	83	38,4 %
Mielenterveys*	7	124	103	117	139	20	17,1 %
Neuvonnan tarve	26	109	100	140	136	-4	-2,9 %
Asunnottomuus /Elämän kriisi	0	9	8	8	35	27	337,5 %
Rikos	38	47	73	46	85	39	84,8 %
Henkinen/traumaattinen kriisi	9	10	8	15	12	-3	-20,0 %
Muu lastensuojelullinen syy	60	56	86	67	90	23	34,3 %
Muu syy	4	5	6	9	5	-4	-44,4 %
Yhteensä	397	757	905	945	1272	327	34,6 %

* Vuoden 2011 luokituksen mukaisesti sisältää itsetuhoisuus-tilastoinnit myös v. 2007–10

Liite 6. Saarikan sosiaalipäivystyksen lisätietotilastojen kuvat ja taulukot

Kuva 1. Saarikan sosiaalipäivystysyhteydenottoajankohdat neljän tunnin luokissa 2007–11 (kpl)

Kuva 2. Saarikan sosiaalipäivystysyhteydenotot viikonpäivittäin 2007–11 (kpl)

Taulukko 1. Asiakkaan kotikunta Saarikan sosiaalipäävystystapahtumissa 2007–2011, muutos lukumäärässä (kpl) ja prosentuaalisesti (%) 2010–11

	2007*	2008	2009	2010	2011	Muutos	
						2010–11 lkm	2010–11 %
Saarijärvi	15	20	17	18	21	3	16,7 %
Karstula	3	3	4	6	6	0	0 %
Kannonkoski	0	4	2	0	3	3	300 %
Kyyjärvi	2	2	2	5	4	-1	-20 %
Kivijärvi	1	0	2	4	6	2	50 %
Muu	3	8	5	5	7	2	40 %
Yhteensä	24	37	32	38	47	9	23,7 %

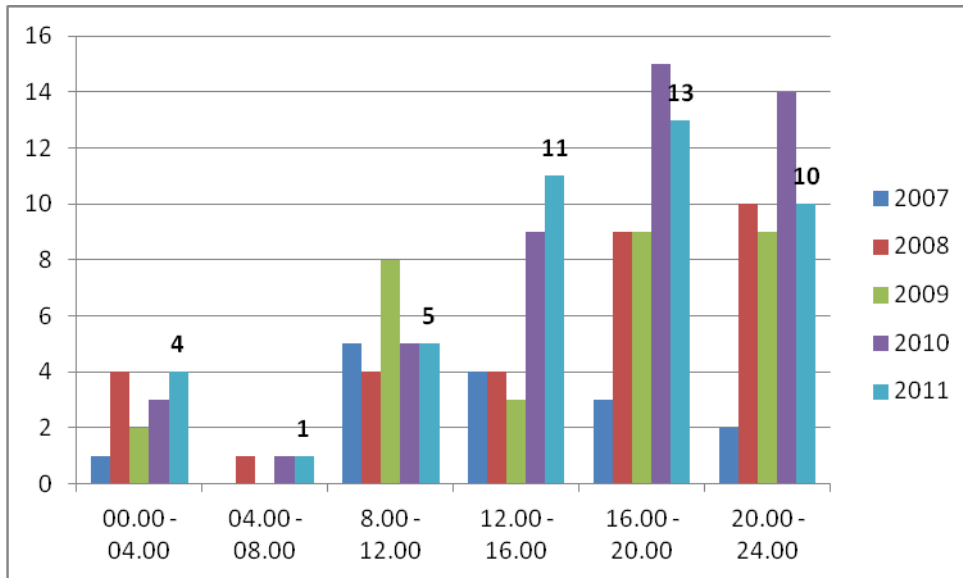
*Kotikuntatilastoihin vuonna 2007 on merkattu vain 24 tapahtumaa, vaikka tilanteiden kokonaislukumäärä on ollut 28

Taulukko 2. Ensi- ja toissijaiset yhteydenotto-syyt pääluokittain Saarikan sosiaalipäävystyksessä vuosina 2007–11 (lkm), muutos lukumäärässä (lkm) ja prosentuaalisesti (%) 2010–11

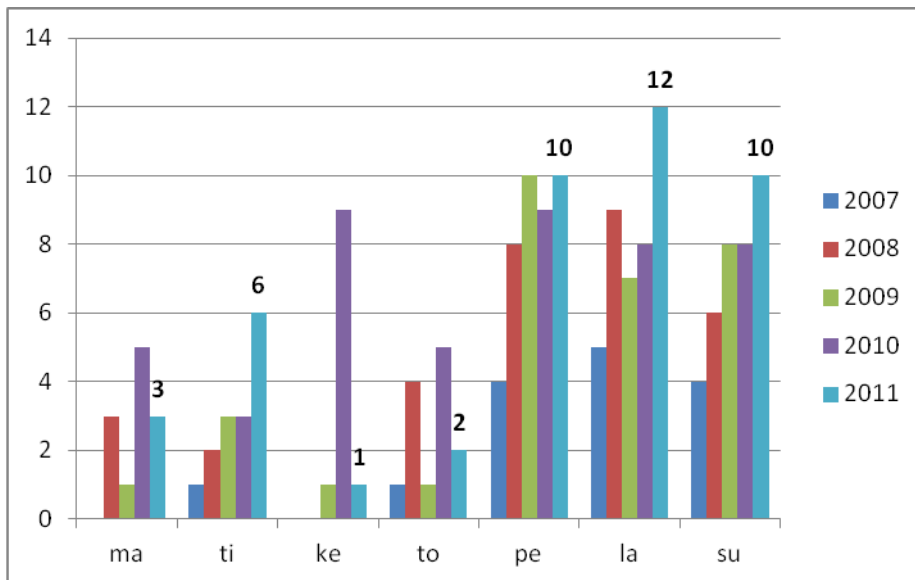
	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos	
						2010–11 lkm	2010–11 %
Päihteet	10	12	10	10	14	4	40,0 %
Väkivalta	1	8	9	6	11	5	83,3 %
Lapsi karannut	6	0	6	5	9	4	80,0 %
Mielenterveys*	0	5	4	10	13	3	30,0 %
Neuvonnan tarve	3	4	10	14	12	-2	-14,3 %
Asunnottomuus / Elämän kriisi	0	0	1	3	1	-2	-66,7%
Rikos	2	2	0	1	1	0	0 %
Henkinen / Traumaattinen kriisi	0	2	1	3	3	-1	-25,0 %
Muu lastensuojelullinen syy	5	7	8	4	7	3	75,0 %
Muu syy	0	1	2	0	0	0	0 %
Yhteensä	27	41	51	56	71	14	24,6 %

* Vuoden 2011 luokituksen mukaisesti sisältää itsetuhoisuus-tilastoinnit myös v. 2007–10

Liite 7. Viitaseudun sosiaalipäivystyksen lisätietotilastojen kuvat ja taulukot

Kuva 1. Viitaseudun sosiaalipäivystysyhteydenottoajankohdat neljän tunnin luokissa 2007–11 (kpl)

Kuva 2. Viitaseudun sosiaalipäivystysyhteydenotot viikonpäivittäin 2007–11 (kpl)

Taulukko 1. Asiakastilanteet kunnittain Viitaseudun sosiaalipäävystystapauksissa 2007–2011 ja muutos lukumäärässä (kpl) ja prosentuaalisesti (%) 2010–11

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2010–11	
						lkm	%
Pihtipudas	7	11	7	10	12	2	20,0 %
Kinnula	0	3	2	5	3	-2	-40,0 %
Viitasaari	7	18	19	31	24	-7	-22,6 %
Muu	1	5	4	5	9	4	80,0 %
Yhteensä	15	37	32	51	48	-3	-5,9 %

Taulukko 27. Ensi- ja toissijaiset yhteydenottoajat pääluokittain Viitaseudun sosiaalipäävystyksessä vuosina 2007–11 (kpl), muutos lukumäärässä (kpl) ja prosentuaalisesti (%) 2010–11

	2007	2008	2009	2010	2011	Muutos 2010–11	
						lkm	%
Päihteet	10	10	11	13	12	-1	-7,7 %
Väkivalta	3	8	10	7	8	1	14,3 %
Lapsi karannut	6	0	4	4	8	4	100,0 %
Mielenterveys*	1	17	6	12	4	-8	-66,7 %
Neuvonnan tarve	2	8	6	18	6	-12	-66,7 %
Asunnottomuus / Elämän kriisi	0	0	0	1	3	2	200,0 %
Rikokset	0	3	5	1	1	0	0 %
Henkinen/traumaattinen kriisi	0	3	5	10	7	-5	-41,7 %
Muu lastensuojelullinen syy	5	7	6	1	0	-1	-100,0 %
Muu syy	2	5	3	8	6	-2	-25,0 %
Yhteensä	31	65	56	77	55	-22	-28,6 %

* Vuoden 2011 luokituksen mukaisesti sisältää itsetuhoisuus-tilastoinnit myös v. 2007–10

K O S K E
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Osoite

Matarankatu 4, 40100 Jyväskylä

www.koskeverkko.fi